

Limingan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta
20.3.2024 § 25

ja

27.5.2025 § 45 luvut 1,2,3,5

SISÄLLYSLUETTELO

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	1
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	1
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen	1
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut	2
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	5
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	5
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	7
2.3 Arvoperusta	9
2.4 Oppimiskäsitys	11
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	11
2.6. Paikallisesti päätettävät asiat	14
3. esiopetuksen toimintakulttuuri	15
3.1. toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	15
3.2 oppimisympäristöt esiopetuksessa	21
3.3 yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	22
3.4 Paikallisesti päätettävät asiat	26
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	26
4.1 Monipuoliset työtavat	26
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	29
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	31
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	45
5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki	48
5.1.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	48
5.1.2. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen	50
5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot	53
5.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen	58
5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö	63
5.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä	64
5.6 Paikallisesti päätettävät asiat	67
6. Opiskeluhoito	69
6.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma	69
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus	73

1. OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA

1.1 ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on määräys esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä opiskelu- huollonkeskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selvittää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoito.

1.2 PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA JA SEN KEHITTÄMINEN

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatusta ja opetustyön, opiskeluhoollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä tai toimipaikoissa. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatussuunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma

- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset
- tasa-arvolain mukainen tasa-arvosuunnitelma.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkö- tai toimipaikkakohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia lukuvuosittain esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma (myöhemmin lukuvuosisuunnitelma) ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä tai toimipaikassa kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin sekä saavutettaviin ja esteettömiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa lapsilla on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä

noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen kuuluvaa lapsikohtainen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma laaditaan luvun 5 mukaisesti.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3 PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN JA KESKEISET RATKAISUT

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava lukuvuosisuunnitelma laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille tai toimipaikoille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään

- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden tai toimipaikkojen yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkö- tai toimipaikkakohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta lukuvuosisuunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään
- laaditaanko tasa-arvolain sekä yhdenvertaisuuslain mukaiset suunnitelmat osana opetussuunnitelmaa vai erillisinä.

Limingan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma

Limingan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma pohjautuu valtakunnalliseen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin vuodelta 2014. Opetussuunnitelmassa näkyy valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä Limingan esiopetuksen linjaukset. Linjaukset täydentävät ja tarkentavat valtakunnallista opetussuunnitelmaa paikallisesti päätettävien asioiden osalta. Limingan kunnassa esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään suomen kielellä annettavaa esiopetusta varten. Esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan kuntakohtaisena yhteisenä suunnitelmana ja se julkaistaan kunnan verkkosivuilla. Suunnitelma löytyy myös paperisena kappaleena esiopetusyksiköistä ja huoltajien saatavilla. Limingan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelmaa täydennetään esiopetusyksikkökohtaisilla lukuvuosisuunnitelmilla. Lukuvuosisuunnitelmat laaditaan ja päivitetään ennen esiopetusvuoden alkua. Lukuvuosisuunnitelman laadinnasta vastaa esiopetusyksikön johtaja ja laadinnassa ovat mukana esiopetusyksiköiden apulaisjohtaja sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajat. Lukuvuosisuunnitelmista tiedotetaan huoltajia vanhempainiloissa. Suunnitelmat ovat luettavissa yksiköissä sekä kunnan verkkosivuilla.

Esiopetusyksiköiden ja -ryhmien toimintaa arvioidaan vuosittain sekä henkilöstölle laaditun palautekyselyn avulla että lasten huoltajille laadittujen pedagogisten arviointikyselyiden perusteella. Esiopetuksen toimintaa kehitetään kyselyjen vastausten perusteella ja valitaan yksiköille kehittämisen kohteet, joiden toteutumista arvioidaan toimintakauden aikana. Tavoitteet ja toimenpiteet päivitetään yksiköiden lukuvuosisuunnitelmaan.

Opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä esihenkilöiden, esiopetuksen henkilöstön, huoltajien sekä lasten kanssa. Esiopetuksen opettajista on muodostettu esiopetustiimi, joka on kokoontunut työskentelemään kunta-kohtaista suunnitelmaa tiiminä ja parityöskentelynä. Suunnitelmaa on ollut kirjaamassa myös esiopetuksen esihenkilöt ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat.

Huoltajat osallistuvat suunnitteluun esiopetusyksikö-tasolla. Huoltajille järjestetään vanhempainiltoja sekä avointen ovien päiviä ja he vastaavat toimintakauden aikana esiopetuksen pedagogiseen arviointikyselyyn. Lapset osallistuvat suunnitteluun päivittäisen toiminnan sekä erillisten lasten kokousten avulla. Opetussuunnitelman laadinnassa on käytetty pohjana Limingan vanhaa esiopetuksen opetussuunnitelmaa sekä valtakunnallista esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Opetussuunnitelma tarkistetaan vuosittain ennen syyslukukauden alkua. Tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuuslain mukaiset suunnitelmat laaditaan esiopetusyksiköissä erillisenä suunnitelmana. Yksikön johtaja vastaa siitä, että suunnitelmat laaditaan yhteistyössä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Esiopetussuunnitelmaan kirjattujen yhteistyömuotojen toimintaperiaatteista on sovittu yhteistyötahojen, kuten varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä kulttuuritoimijoiden kanssa.

2. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiesseen ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen (luku 5).

Esiopetuksen järjestäminen Limingassa

Maksutonta esiopetusta järjestetään yhteensä 19 tuntia viikossa Limingan kunnan esiopetusyksiköissä. Esiopetuksen toiminta-ajat vahvistetaan vuosittain. Lukuvuosi noudattaa pääsääntöisesti koulujen työ- ja lomakaloria. Esiopetusyksiköissä tarjotaan esiopetusta sekä sitä täydentävää varhaiskasvatusta.

Esiopetusryhmien muodostamiseen vaikuttavat Limingan kunnan alueelliset lapsiluvut. Esiopetusryhmien muodostamista ohjaavat varhaiskasvatustalaki ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (23.8.2018/753) ja sivistys- ja kulttuurilautakunnan pe-

rusteet (19.12.2013 § 204). Lapsen esiopetuspaikasta ilmoitetaan huoltajalle esiopetuspäätöksen yhteydessä. Esiopetusryhmät muodostetaan inklusiivisen periaatteen mukaisesti, pedagogisin perustein huomioiden lasten tarpeet ja mahdollinen tuen taso sekä mahdollistamalla jokaiselle lapselle tasavertaisen opetuksen ja vertaisryhmässä toimimisen.

2.1 ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT VELVOITTEET

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa tai perhepäiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatustalakiä ja sen nojalla annettua valtioneuvoston asetusta. Jos lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä varhaiskasvatustalaki.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuustalaki, tasa-arvotaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkupe- räiskansojen oikeuksista 2007 sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Esiopetukseen sovelletaan myös hallintotakiä ja lakiä viranomaisen toiminnan julkisuudesta.

Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetusta voidaan jär-

jestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta. Opetuksen järjestäjän päätöksellä lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen aloittamista edeltävänä vuonna, mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloituksesta vuotta säädettyä aiemmin. Perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä sekä muusta esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä määrätään luvussa 5.5.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta. Tästä määrätään tarkemmin luvussa Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet – Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidennetyn oppivelvollisuuden (voimassa 31.7.2026 saakka) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1.a. Varhennetun oppivelvollisuuden (voimassa 1.8.2026 alkaen) päätöksen saaneiden lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5.1.b. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on oikeus osallistua myös esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen.

Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen osalta tällöin varhaiskasvatustalakeja ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten kielelliset, kulttuuriset ja katsomukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava opiskeluhoito ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustalakeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten,

järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

2.2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ OSANA OPPIMISEN POLKUA

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhteistyössä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetuksen toimipaikoissa ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittävät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten oppimista, joten opettaja keskustele kunkin lapsen yksilöllisistä tar-

peista, toiveista ja oppimisesta lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöönsä, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa, lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan, ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen terveydentilasta johtuvasta syystä (kts. luku 5). Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua Limingassa

Esiopetus ja sitä täydentävä varhaiskasvatus sijoittuvat merkittävään nivelvaiheeseen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen alkamisen väliin, muodostaen perustan oppimisen polun rakentumiselle. Limingassa esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa ja tukea lapsen kasvua, hyvinvointia ja oppimista yksilölliset lähtökohdat huomioiden. Esiopetuksen tulee vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystään itsestä oppijana. Esiopetus perustuu lapsilähtöiseen toimintakulttuuriin. Esiopetuksen keskiössä on lasten oppimisen ilon synnyttäminen, leikin mahdollistaminen, turvallisen ilmapiirin ja oppimisympäristöjen luominen sekä yhdessä toimiminen ja yhteisöllisyyden rakentaminen positiivisen pedagogiikan mukaisesti. Lapsen osallisuus näkyy esiopetuksen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa sekä oppimisympäristöjen rakentamisessa.

Esiopetusvuoden alussa, syyslukukaudella lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). Laadinnassa ovat mukana lapsi, huoltaja ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. LEOPS- laaditaan sekä kirjataan lapsen sähköiseen järjestelmään. LEOPS-keskustelu käydään syksyllä ja arviointikeskustelu keväällä. Keskustelussa ovat mukana lapsi (lapsen osallistumiskyky huomioiden), huoltaja ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Suunnitelmaan kirjataan yhteisesti sovitut toimintamallit esiopetusryhmälle järjestettävälle pedagogiselle toiminnalle. Lapsen osallistuessa esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen kirjataan hänelle lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, joka on yhdistettynä esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Mikäli lapsi tarvitsee esiopetuksessa ryhmä- tai lapsikohtaista tukea tai täydentävässä varhaiskasvatuksessa yleistä, tehostettua tai erityistä tukea kirjataan tuen suunnitelmat yhdistettyyn esiopetuksen oppimissuunnitelmaan tai lapsikohtaiseen tuen suunnitelmaan.

Esiopetuksessa on käytössä Lapset puheeksi -menetelmä. Lapset puheeksi -menetelmästä tiedotetaan lasten huoltajia ja tarjotaan keskustelumahdollisuutta. Keskustelua tarjotaan esiopetusvuoden alussa erityisesti kotihoidosta esiopetukseen tuleville ja toiselta paikkakunnalta muuttaville perheille. Keskustelussa on läsnä menetelmään koulutettu esiopetusryhmän am-

mattilainen sekä lapsen huoltaja. Menetelmää käytetään lapsen suotuisan kehityksen tukemiseen ja mahdollisten arjen haasteiden ennaltaehkäisyyn.

Esiopetuksen lähtökohtana on säännöllinen osallistuminen sen toimintaan. Käytäntönä on, että muihin kuin sairauspoissaoloihin, huoltajat anovat luvan sähköisen järjestelmän kautta. Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja voi myöntää 1–3- vuorokauden mittaiset poissaolot ja yli kolmen vuorokauden poissaolon myöntää esiopetusyksikön johtaja. Useimmiten lupa poissaoloon myönnetään ja mahdollisten korvaavien tehtävien tekemisestä sovitaan esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa.

2.3 ARVOPERUSTA

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden arvo-perustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen, perusopetuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti.

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kanustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaisiin perheisiin sekä kotien moninaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatuskäytäntöihin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen.

Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Limingan esiopetuksen arvoperusta

Limingan kunnan kuntastrategian arvoja ovat yhdessä tekeminen, usko omaan tekemiseen sekä rohkeasti uudistuminen ja kokeileminen. Näitä arvoja noudatetaan myös esiopetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelmassa. Esiopetuksen toiminnalle on Limingan kunnassa määritelty myös omat arvot, joita ovat *yksilöllisyys*, *yhteisöllisyys* ja *turvallisuus*. Limingan esiopetuksessa luodaan lapsille turvallinen oppimisympäristö, jossa lapsi kokee olonsa turvalliseksi, ja joka tukee lapsen psyykkistä ja fyysistä kasvua. Esiopetuksen henkilökunta työskentelee jokaisen lapsen ainutlaatuisuutta arvostaen, tarjoten ja vahvistaen lapsen oppimisen edellytyksiä, antaen hoivaa ja turvaa sensitiivisellä lähestymistavalla.

Esiopetuksessa ilmapiiri on toisia kunnioittava ja arvostava. Esiopetuksessa kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset oikeudet tulla kuulluksi ja nähdä. Jokaista lasta arvostetaan ja kunnioitetaan omana ainutlaatuisena itsenään. Lasten toiveet ja mielenkiinnonkohteet otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Esiopetusyksiköissä laaditaan toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, joka toimii yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon ohjaavana suunnitelmana esiopetusyksiköissä.

Limingan kunnan esiopetuksen toimintaa ohjaava arvoperusta

Yhteisöllisyys

Lapsi tuntee kuuluvansa
esiopetusyksikköön ja
omaan esiopetusryhmään

Yhteisöllinen oppiminen,
joka mahdollistaa jokaisen
lapsen osallisuuden
ryhmän toimintaan

Yksilöllisyys

Lapsen yksilöllinen huomioiminen
yksilöllisten tarpeiden mukaan

Lapsen kunnioittaminen ja erilaisuuden
hyväksyminen

Lapsen osallisuus ja kuuleminen

Lasten tasa-arvoinen kohtelu

Sukupuolten tasa-arvoisuus

Esiopetuksen yhdenvertaisuus- ja tasa-
arvosuunnitelma

Turvallisuus

Turvallinen
oppimisympäristö

Turvallinen ja sensitiivinen
aikuinen

Läsnäoleva ja kuunteleva
vuorovaikutus

Kiusaamisen ehkäisyn
suunnitelma

2.4 OPPIMISKÄSITYS

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Limingan esiopetussuunnitelma perustuu lapsilähtöiseen toimintakulttuuriin. Lapsilähtöisen toimintakulttuurin tavoitteena on lasten oppimisen ilon synnyttäminen, leikin mahdollistaminen, turvallisen ilmapiirin ja oppimisympäristöjen luominen sekä yhdessä toimiminen ja yhteisöllisyyden rakentaminen. Positiivinen pedagogiikka ohjaa esiopetuksen toimintaa. Lasten vahvuuden huomioidaan esiopetuksessa ja lasten autetaan tunnistamaan ja hyödyntämään vahvuuksiaan. Lapsen osallisuus näkyy esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa sekä oppimisympäristöjen rakentamisessa. Lasten mielenkiinnon kohteet muovaavat esiopetuksen sisältöä ja toimintatapoja.

2.5 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ESIOPETUKSESSA

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen teh-

tävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Esiopetuksessa oppiminen tapahtuu kokonaisvaltaisesti. Esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä ja opetusmateriaalia, huomioiden lapsen yksilöllisen oppimisen tyyli ja tarpeet. Oppimistilanteissa lapsi saa käyttää eri aisteja, tunteita ja kehoaan monipuolisesti. Lapsia rohkaistaan ongelmanratkaisuun sekä tutkimaan ja etsimään uutta tietoa oman oivalluksen kautta. Lapsia kannustetaan ja motivoitetaan uuden oppimiseen ja jo opitun asian syventämiseen. Vuorovaikutuksellisia oppimistilanteita järjestetään pienryhmässä sekä koko esiopetusryhmässä. Pedagogista dokumentointia toteutetaan yhdessä lasten kanssa digitaalisten laitteiden ja muiden menetelmien avulla. Lasten kanssa keskustellaan opituista asioista ja havainnollistetaan oppimisprosessi, jotta lapsi tulee tietoiseksi osaamisestaan. Tärkeää esiopetuksessa on oppimisen ilon rakentuminen ja säilyminen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja.

Sosiaalisia taitoja ja keskustelutaitoja harjoitellaan arjen tilanteissa. Limingan esiopetuksessa keskeisimpiä tavoitteita on oppia kuuntelemaan, keskustelemaan ja toimimaan turvallisessa vertaisryhmässä toisten kanssa. Lapsia ohjataan yhteistyötaitojen kehittymisessä sekä ystävyyssuhteiden luomisessa. Lapsia ohjataan huomaamaan hyvää sekä itsessään että toisissa.

Esiopetuksessa on mahdollisuus tutustua Limingan paikalliseen kulttuuriin monipuolisesti. Lapsille järjestetään mahdollisuuksia osallistua oman esiopetusyksikön tapahtumiin sekä yhteistyötahojen ja muiden toimijoiden järjestämiin tilaisuuksiin. Esiopetusyksikön henkilöstö yhdessä lasten kanssa suunnittelevat ja mahdollistavat yksikön tapahtumia, juhlia, teema- ja pajapäiviä ja retkiä säännöllisesti esiopetusvuoden aikana.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Limingan esiopetuksessa lapset harjoittelevat itsestä huolehtimista ja arjen taitoja päivittäin arjen tilanteissa esiopetuksen henkilöstön kanssa. Pienet vastuutehtävät esiopetuspäivän aikana opettaa lapselle vastuullisuutta ja lisää lasten osallisuutta ja esiopetuksen toiminnan merkityksellisyyttä. Lapsia opetetaan huolehtimaan omista sekä yhteisistä tavaroista ja esineistä. Oppimistilanteista, arjen siirtymätilanteista, kun päivän struktuurista pyritään tekemään kiireettömiä ja lapsen yksilöllisen tarpeen huomioivia. Lähtökohtana esiopetuksessa on lapsen hyvinvoinnin edellytysten tukeminen ja lapsen ohjaaminen huomiomaan oma ja toisten hyvinvointi.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbo-

lijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja media-lukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsit-
tely, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitet-
tuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilu-
kutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäi-
sen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja
työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Mo-
nilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimi-
selle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa
jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esi-
opetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon ke-
hittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuotta-
maan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmai-
sua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin
ja tunteisiin eläytytään yhdessä. Lasten kuvalukutai-
don, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutai-
don sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Mo-
nilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikui-
sen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuotta-
maa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalve-
lujä, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten
osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen
myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa
uusia merkityksiä.

Monilukutaitoa harjoitellaan tutkimalla erilaisia teks-
tejä, lukemalla satuja, loruja ja jatkokertomuksia, sekä
tutkimalla ja pohtimalla tekstissä esiintyviä käsitteitä ja
merkityksiä. Monilukutaitoa tuetaan ilmaisuharjoituk-
silla näytelmien, nukketeatterin ja laulujen avulla sekä
hyödynnetään lapsille soveltuvia kulttuuripalveluita.
Esiopetuksessa tutustutaan erilaisiin medioihin ja hyö-
dynnetään sähköisiä esiopetuksen materiaaleja moni-
puolisesti. Monilukutaitoa harjoitellaan muun muassa
pelien ja liikunnan avulla sekä ympäristöä havainnoi-
malla. Toiminnassa hyödynnetään valmiin materiaalin
käyttöä esim. mediataitoviikkoon ja sanomalehtiviik-
koon liittyen. Työskentelyssä lapset harjoittelevat tie-
donhakua sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta. Mo-
nipuoliset opetusvälineet mahdollistavat esimerkiksi
oppimispelien pelaamisen ja oman sisällön tuottami-
seen valokuvaamalla tai videoimalla.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Limingan esiopetuksessa käytetään monipuolisesti erilaisia tieto- ja viestintäteknologisia välineitä, kuten tabletteja, tietokoneita ja älynäyttöjä. Lapsille mahdollistetaan monipuolisia kokemuksia digitaalisten välineiden ja niiden sisältöjen käytöstä. Näiden avulla harjoitellaan oppimisen taitoja, tiedon hankintaa ja sen käsittelyä, ilmaisua ja vuorovaikutusta. Digivälineitä ja niiden sisältöjä lapset käyttävä esiopetuksessa yhdessä aikuisten kanssa turvallisesti tarkoituksenmukaisesti osana esiopetuksen arkea. Esiopetuksen henkilökunta kehittää säännöllisesti digitaitojaan ja uusia tapoja käyttää digivälineitä pedagogisessa toiminnassa.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja

huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Limingan esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus päästä vaikuttamaan esiopetuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Oppimisympäristöä muokataan siten, että lasten osallistuminen ja vaikuttaminen mahdollistuvat. Lasten mielenkiinnon kohteita saadaan selville leikkiä havainnoimalla, asioita ja ilmiöitä yhdessä tutkien sekä keskustelemalla lasten sekä huoltajien kanssa. Ryhmän toiminnan suunnitteluun jätetään väljyyttä, jotta lasten mielenkiinnon kohteet voidaan huomioida toiminnassa.

Lapselle luodaan turvallinen oppimisympäristö, jolloin lapsen on helppo pyytää apua ja saada tukea, kysyä ja ihmetellä ääneen, sekä tehdä päätöksiä. Esiopetusryhmässä kannustetaan kokeilemaan uusia, oman mukavuusalueen ulkopuolisia asioita. Esiopetusryhmissä toteutetaan pienryhmätoimintaa, jossa lapsen osallistuminen ja vaikuttaminen yksilöityy. Pienryhmätoiminnalla taataan jokaiselle lapselle yksilöllinen huomio oppimisessa, kasvussa ja kehityksessä. Pienryhmässä rakentuvat valmiudet myös isossa ryhmässä toimimiseen. Vanhempien osallisuutta vahvistetaan esimerkiksi erilaisilla kyselyillä, toiminnan arvioinnilla sekä mahdollistamalla osallistuminen lapsensa yksilöllisen esiopetuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin.

2.6. PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, kasvun ja oppimisen tukea ja opiskelu-huoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. ESIOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Opetuksen järjestäjän ja esiopetusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille esiopetuksen eri toimipaikoissa. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

Esiopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista, periaatteista ja oppimiskäsityksestä
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä, työtavoista ja pedagogisista käytännöistä, mukaan lukien oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti esiopetuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on esiopetuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle.

3.1. TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Toimintakulttuurilla on keskeinen merkitys oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kohtaaman esiopetuksen laatuun. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot, kuten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus.

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin ja oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhuollon ammattilaisten kanssa on välttämättömyyden lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Limingan esiopetuksessa opetusta ja kasvatusta toteutetaan positiivisen ja vahvuusperustaisen pedagogiikan periaatteiden mukaisesti. Pedagogiikka tukee lasten hyvinvointia, itsetuntemuksen kehittymistä ja vahvuuksien tiedostamista ja luo myönteistä toimintakulttuuria. Keskiössä ovat lämmin ja lasta kunnioittava vuorovaikutus, positiivinen ja kannustava palaute sekä hyvän huomaaminen ja vahvuuksien löytäminen jokaisessa niin lapsissa kuin aikuisissa. Esiopetuksessa toimitaan inklusiivisen periaatteen mukaisesti, joka huomioidaan jo lapsiryhmien muodostamisessa sekä tasa-arvoisessa, yhdenvertaisessa ja lasten osallistavassa toimintakulttuurissa.

Limingan kunnan esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja arvioidaan säännöllisesti lasten osallisuuden ja arvioinnin, henkilöstön pedagogisten arvioiden pohjalta sekä huoltajille suunnatun pedagogisen toiminnan arviointikyselyn avulla. Esiopetuksen toimintaa havainnoidaan ja sen henkilöstö on sitoutunut esiopetuksen arvoperustan ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Esiopetusyksikön johtaja vastaa esiopetuksen yksiköiden pedagogisesta toimintakulttuurista ja kehittämisestä. Toimintakulttuuria rakennetaan yhdessä esihenkilöiden, varhaiskasvatuksen erityisopettajien esiopetuksen henkilöstön, lasten, huoltajien ja mahdollisten muiden toimijoiden kanssa. Lähtökohtana on lapsen kasvun ja hyvinvoinnin edistäminen sekä oppimisen polun jatkumon eheä turvaaminen.

Esiopetusyksikön johtajan ja apulaisjohtaja pedagogiikan johtamisen vaikutus pedagogiikan laatuun ja henkilöstön johtamiseen tiedostetaan. Pedagogisella johtamisella taataan henkilöstön sitoutuminen toimimaan esiopetuksen toimintakulttuuriin yhteisten arvojen ja pedagogisten tavoitteiden mukaisesti sekä mahdollistetaan henkilöstön ammatillisen osaaminen kehittymisen. Pedagoginen johtajuus määrittyy koko työyhteisön kautta ja jokainen työntekijä jakaa työssään oman osaamisensa, vahvuutensa ja osallisuuden. Esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja on oman työtiiminsä pedagogiikan johtaja. Opettaja luo lapsiryhmään pedagogisen toiminnan periaatteet ja tuo nämä näkyväksi työtiimille lapsille ja huoltajille. Opettaja vahvistaa lapsiryhmän työtiimin yhteistyötä, tukee työtiimin osallisuutta sekä vastaa tiedonkulusta. Esiopetusyksiköissä pidetään säännöllisesti pedagogisia- sekä kehittämis- ja suunnittelupalavereita. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehittävät myös esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstöstä muodostetut varhaiskasvatuksen tiimit. Nämä tiimit toimivat valittua pedagogista teemaa tai painopistettä kehittäen, luoden uusi käytänteitä ja arvioiden näiden toteutumista. Esiopetuksen opettajilla on yhteinen pedagoginen tapaaminen kolmen viikon välein, joka toimii vahvana osana toimintakulttuurin kehittämistä ja arviointia.

Paikallista opetussuunnitelmaa täydentävä esiopetusyksikkökohtainen lukuvuosisuunnitelma laaditaan ennen esiopetusvuoden alkamista. Lukuvuosisuunnitelma laaditaan ja/tai päivitetään ennen esiopetusvuoden alkamista. Laatisesta vastaa esiopetusyksikön johtaja ja laadinnassa ovat mukana myös esiopetusyksikön apulaisjohtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen opettajat. Suunnitelma on luettavissa esiopetusyksiköissä ja Limingan kunnan verkkosivuilla. Suunnitelmassa täsmennetään yksikön toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä sekä yhteistyöhön liittyviä käytänteitä. Siinä kuvataan myös yksikön oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen periaatteita.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusiivisen periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava oppi-

misen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan saavutettavuus ja esteettömyys. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta, avointa vuorovaikutusta sekä yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Kielitietoisessa esiopetuksessa lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan perustaa moninaisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Kaikille yhteinen esiopetus

Limingan esiopetuksessa lapsille luodaan mahdollisuuksia vaikuttaa omaan ja esiopetuksen toimintaan. Jokaisen lapsen yksilölliset vahvuudet tiedostetaan ja nämä huomioidaan pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Lapsille turvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetus perustuu leikinomaiseen, toiminnalliseen ja yhteistoiminnalliseen oppimiseen lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Esiopetus on luonteeltaan eheyttävää opetusta, jossa eri oppiaineet ja oppimiskokonaisuudet muodostavat esiopetuspäivän kokonaisuuden. Lasten leikille annetaan aikaa ja sen merkitys huomioidaan lapsen oppimisen, sosiaalisten suhteiden ja lapsen positiivisen minäkuvan mahdollistajana. Limingan kunnan esiopetusyksiköihin on laadittu toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, joka toimii yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon ohjaavana suunnitelmana esiopetuksessa. Esiopetuksessa tutustutaan lasten kieliin ja kulttuureihin sekä uskontoihin ja katsomuksiin. Katsomuskasvatusta toteutetaan esiopetuksen vuosikellon mukaisesti. Kielitietoisuus on läsnä esiopetuksen kaikessa esiopetuksen toiminnassa, esimerkiksi oppimisessa, leikissä ja vuorovaikutussuhteissa.

Limingan kunnan esiopetusryhmissä toteutetaan kielirikasteista opetusta englannin kielellä. Kielirikasteista opetusta on enintään kaksikymmentäviisi prosenttia opetuksesta. Pääpaino kielirikasteisessa opetuksessa on puhutussa kielessä. Kieltä tehdään tutuksi ja luoda positiivinen asenne uuden kielen oppimiseen. Kielirikasteisessa opetuksessa kohdekieltä käytetään rinnakkain suomen kielen kanssa laulaen, leikkien ja toiminnallisia menetelmiä apuna käyttäen, sekä kiinteänä

osana esiopetuksen arkea. Kieli näkyy ja kuuluu opetustilanteissa, siirtymätilanteissa, arjentilanteissa, sekä keskusteluissa lasten kanssa.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetus Limingassa perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas omana itsenään. Lapsella on oikeus oppia, sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta oman lähtökohtansa mukaisesti. Lasta rohkaistaan toimimaan vertaisryhmässään, kuunnellen, osallistuen sekä arvostaen toisten lasten yksilöllisyyttä. Lapsen kiinnostuksen kohteet huomioidaan ja lapset osallistuvat esiopetuksen oppimisympäristöjen, toiminnan ja arvioinnin toteuttamiseen. Oppiessaan lapsi toimii aktiivisena ryhmän tai pienryhmän jäsenenä kokeilevassa ja tutkivassa ilmapiirissä. Leikki ja leikillisuus ovat esiopetuksessa olennainen oppimisen keino, joka näytetään merkittävässä roolissa esiopetuksen toiminnassa. Esiopetuksessa iloitaan oivalluksista ja oppimisesta yhdessä vertaisryhmän kanssa.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä oppijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Limingan esiopetuksen toimintakulttuurissa edistetään lasten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Osallisuus toteutetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, jossa jokainen lapsi tulee kohdatuksi ja huomioiduksi omana itsenään. Osallisuuden toteutuessa lapsi tulee kuulluksi ja saa vaikuttaa itseä koskeviin asioihin ilmaisten näkemyksiään, ideoitaan ja mielipiteitään. Esiopetuksessa huomioidaan sekä yksilöllinen että ryhmässä toteutuva osallisuuden kokemus. Lasten kanssa keskustellaan, pohditaan ja jäsenellään erinäisiä asioita ja aiheita. Lapset harjoittelevat vaikuttamista ja päätöksentekoa esiopetuksen arjessa sekä erillisissä lasten kokouksissa, joita ryhmässä järjestetään säännöllisesti. Lasten kokouksissa lapset pääsevät konkreettisesti vaikuttamaan asioiden kulkuun ja päätösten tekoon. Osallisuuden toteutuessa lapselle muodostuu käsitys yhteisön jäsenenä toimimisen merkityksellisyydestä. Osallisuus ja toimijuus ovat lapsen keskeinen oikeus esiopetuksessa.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä.

Olen- naista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa Opiskeluhoito kuvattuja turvallisuuteen liittyviä opiskeluhoitojen periaatteita sekä suunnitelmia.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Esiopetuksessa lapsi tutustuu terveellisiin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan monipuolisesti liikuntakasvatusta, joka näkyy esiopetuksen työskentelyssä, toiminnallisessa oppimisessa, liikuntatuokioilla, ulkoilussa, leikissä ja retkillä. Esiopetuksessa järjestetään myös rauhoittumisen hetkiä, joissa lapsilla on mahdollisuus levätä. Ruokakasvatusta toteutetaan esiopetuksessa pedagogisena, lapsen hyvinvointiin ja terveelliseen elämäntapaan kuuluvana toimintana. Ruokakasvatuksessa korostuu ruokailutavat ja -ympäristö, myönteinen ruokapuhe sekä toiminnallisesti, eri aistein toteutettu ravinto ja ruokailukulttuuriin tutustuminen.

Tunnetaitokasvatus kuuluu päivittäiseen esiopetukseen. Tunnetaitoja harjoitellaan esiopetusryhmän tarpeisiin sopivan tunnetaitokasvatuksen materiaalien pohjalta. Lapsi harjoittelee tunteiden tunnistamista, nimeämistä ja ilmaisemista sekä säätämään tunteitaan tilanteisiin sopivalla tavalla. Lasten kanssa harjoitellaan empatiataitoja, erilaissa vuorovaikutustilanteissa toimimista sekä ratkaisemaan ristiriitoja. Aikuisen ja lasten välinen vuorovaikutus on avointa, välittävää ja sensitiivistä. Henkilöstön välinen vuorovaikutus tulee olla toisiaan kunnioittavaa ja esimerkillistä.

Esiopetuksessa epäasialliseen käytökseen, väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puututaan viipymättä. Esiopetuksessa käydään kasvatuskeskusteluja, joista käytämme nimitystä huolikeskustelu, matalalla kynnyksellä ja oitis huolen ilmaantuessa. Keskustelussa voi olla

mukana lapsi, huoltaja, esiopetusryhmän opettaja, esiopetuksen erityisopettaja ja tarvittaessa muita asiantuntijoita. Henkilökunta tiedostaa oman ammatillisen roolin ja roolimallina olemisen merkityksen lapsen esiopetuspäivän aikana. Kaikki esiopetusyksikössä toimivat aikuiset puuttuvat kiusaamistilanteisiin viipymättä ja tiedostavat puuttumisen toimintatavat. Esiopetuksessa on käytössä Limingan kunnan esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen luotu Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma (päivitetty 11/2022). Limingan kunnan opiskeluhoitosuunnitelmaan on liitetty suunnitelmat lapsen suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Esiopetuksessa on käytössä Ilmoitus väkivallasta tai uhkauksesta esiopetuksessa -lomake, johon esiopetuksen henkilökunta kirjaa lapseen tai aikuiseen kohdistuvasta väkivaltaisesta toiminnasta tai sen uhkauksesta esiopetuksessa. Ilmoitukseen kirjataan väkivaltaisuuden tai uhkauksen tekijän nimi, tapahtumien kulku ja tehdyt toimenpiteet. Toimenpiteinä voivat olla yhteydenotto huoltajiin, keskustelu lapsen kanssa, lapsen ohjaaminen opiskeluhoiton palveluihin, yhteydenotto työterveyteen tai työsuojeluun, perheen ohjaaminen sosiaalitoimen palveluiden arviointiin, lastensuojeluilmoitus tai tutkintapyyntö poliisille. Ilmoituksen tekemisestä tiedotetaan huoltajia ja ilmoitus toimitetaan esiopetusyksikön johtajalle. Esiopetuksen henkilöstöllä on myös ilmoitusvelvollisuus, mikäli havaitsee työssään epäkohdan tai sen uhan, joka koskee lapsen varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen toteutumista.

Limingan esiopetuksessa sovittuja keinoja kiusaamisen ehkäisemiseksi

Kiusaamistapausten
selvittelyssä käytämme
tarvittaessa apuna moni-alaisen
opiskeluhoitoryhmän jäseniä

Ryhmissä luodaan ryhmän
yhteiset säännöt yhteistyössä
lasten kanssa, säännöissä
painottuu toisten kunni-
oittaminen ja arvostaminen

Yksiköissä luodaan yhteiset
säännöt lukuvuosittain sekä
henkilökunnalle että lapsille

Esiopetuksessa on laadittu
pihasäännöt ja kirjattu
Jos lapsi karkaa -ohjeistus sekä
huomioitu mahdolliset
vaaranpaikat sisä- ja
ulkotiloissa.

Toiminnan perustana yksiköissä
on positiivinen pedagogiikka,
sosiaalisten taitojen
vahvistaminen, lasten välinen
yhteistyö niin oppimis- kun
leikkitilanteissa

Ryhmissä kirjataan lukuvuoden
alkaessa oman kiusaamisen
ehkäisyn suunnitelma valmiin
lomakkeen mukaisesti

Lapsille opetetaan
kehotunnekasvatusta

Lapset toimivat esiopetuksessa
ja sitä täydentävässä
varhaiskasvatuksessa
ohjeistetuksi, ohjatusti ja
valvotusti

Lapsia rohkaistaan
puhumaan ja kertomaan
asioistaan ja huolistaan
avoimesti aikuisille.

Kasvatuskeskusteluja, joita
esiopetuksessa kutsutaan
huolikeskusteluiksi, käydään
matalalla kynnyksellä lasten
huoltajien kanssa.
Huolikeskustelussa on paikalla
osallistujia tarpeen mukaisesti,
osallistujina voivat olla lapsi,
huoltaja, esiopetuksen opettaja
ja esiopetuksen erityisopettaja

Kaikki yksiköissä työskentelevät
aikuiset puuttuvat väkivaltaan,
kiusaamiseen tai häirintään
viipymättä ja toimii sovittujen
sääntöjen ja toimintamallien
mukaisesti

Henkilökunta tiedostaa ja toimii
sen mukaisesti, että aikuisen
käyttäytymisellä ja toiminnalla
on suuri merkitys lasten
mallioppimisessa

Painotetaan
tunnetaitokasvatusta. Ryhmissä
on käytössä opettajien
ryhmään valitsema
tunnetaitomateriaali tai muu
tunnekasvatusmateriaali, joka
toimii opetuksen pohjana

Henkilökunta toimii lasten
kanssa koko päivän. Kaikki
tilanteet esiopetuspäivän ja sitä
täydentävän
varhaiskasvatuksen aikana ovat
valvottuja

Kiusaamistilanteisiin puututaan
esiopetuksessa viipymättä.
Osapuolten kanssa
keskustellaan, tarvittaessa
myös henkilökohtaisesti.
Kiusaamisesta sekä sen
kohteena olemisesta
keskustellaan lasten huoltajien
kanssa

Ryhmissä luodaan avoin,
luottavainen ja sensitiivinen
ilmapiiri lasten ja aikuisten
välille

Lapsille opetetaan yhteisesti
sovitut säännöt ja niiden
merkitys ja yhdessä olemiseen
liittyvät hyvät tavat

Lasten kanssa keskustellaan
kiusaamisesta ja väkivallasta,
jotta lapsille tulee käsitys mitä
on kiusaaminen ja mitä tulee
tehdä, jos havaitsee
kiusaamista sekä miten
kiusaaminen puututaan
esiopetuksessa

Käytössä Ilmoitus väkivallasta
tai uhkauksesta esiopetuksessa
-lomake, jota käytetään
ohjeistuksen mukaisesti

Noudatetaan esiopetuksen ja
varhaiskasvatuksen yhteistä
Kiusaamisen ehkäisyn
suunnitelmaa

3.2 OPPIMISYMPÄRISTÖT ESIOPETUKSESSA

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

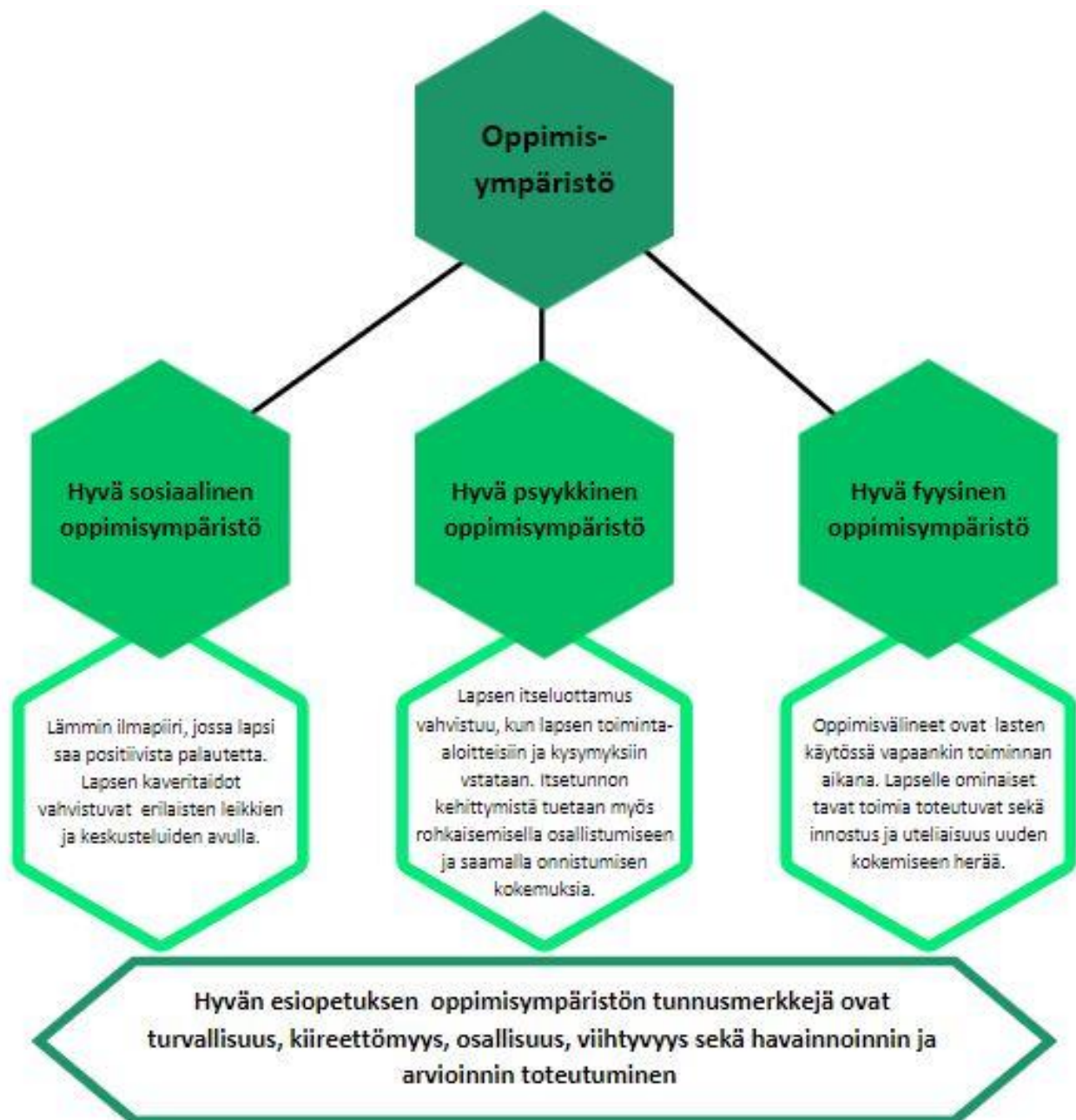
Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiuontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Oppimisympäristöt Limingan esiopetuksessa

Esiopetuksen oppimisympäristössä korostuu kolme tekijää fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Fyysinen ympäristö on turvallinen tila, joka mahdollistaa yksilöllisen kasvun ja oppimisen jokaiselle lapselle. Oppimisympäristönä toimivat esiopetusyksikkö, pihalueet ja lähiluonto ja -ympäristö mukaan lukien kirjasto ja alueen kulttuurimahdollisuudet. Esiopetusryhmän tilat ovat monipuoliset sekä joustavasti muunneltavissa opetuksen erilaisten tarpeiden sekä lasten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden mukaisiksi. Tilat mahdollistavat leikin, liikunnan ja rauhoittumisen. Tiloihin lelut, pelit, opetusvälineet ja digitaaliset laitteet ovat turvallisesti lasten saatavilla. Leikki- ja opetusvälineet ovat monipuolisia ja innostavat lapsia toimimaan, tutkimaan ja oppimaan. Lapset osallistuvat aktiivisesti oppimisympäristöjen rakentamiseen mielenkiinnonkohteidensa mukaan, esimerkiksi ideoiden pitkäkestoiseen leikkiin mahdollistavia leikkiympäristöjä. Esiopetuksessa hyödynnetään erilaisia oppimis- ja työskentelymenetelmiä, kuten toiminnallista ja tutkivaa oppimista, yhdessä vertaisryhmän kanssa oppimista ja leikkiä oppimisen keinona. Turvallinen ilmapiiri ja toisia kunnioittava oppimisympäristö luodaan yhteisesti sovitulla säännöllillä ja toimintatavoilla.

Pedagogisesti monipuolisia ja joustavia oppimisympäristöjä luodaan ja muokataan havainnoimalla ja arvioimalla niiden toimivuutta lapsiryhmässä. Psyykinen ympäristö tukee lapsen itsetunnon kehitystä, lasta arvostetaan omana ainutlaatuisena itsenään. Keskeistä on aikuisen ja lapsen välinen sekä lasten ja aikuisten keskinäinen vuorovaikutus, jossa olemme aidosti kiinnostuneita toisistamme. Oppimisympäristöissä pyritään avoimeen, rohkaisevaan ja kiireettömään sekä eri tunteita sallivaan ilmapiiriin. Sosiaalinen ympäristö muodostuu sosiaalisten suhteiden luomisesta ja ystävyyssuhteiden ylläpitämisestä, johon lapsia ohjataan. Henkilöstö mahdollistaa hyvän ilmapiirin syntymisen, jossa lapsilla on mahdollisuus osallisuuteen ja kuulluksi tulemiseen. Esiopetusryhmissä vallitsee avoin keskusteluilmapiiri, jossa mielipiteitään saa tuoda esille ja keskustelu on rakentavaa.

3.3 YHTEISTYÖ ESIOPETUKSEN AIKANA JA SIIRTYMÄVAIHEISSA

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin

käytännössä. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä hyvinvointi-alueen sosiaali- ja terveystalvelujen henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä esiopetuksen opiskeluhuollon käytöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Limingan esiopetuksessa toteutetaan suunnitelmallista nivelvaiheyhteistyötä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Viisivuotiaiden lapsiryhmien varhaiskasvatuksen opettajat sekä esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajat muodostavat yhteistyöverkoston, viskari-eskari-tiimin. Tiimi rakentaa nivelvaiheen pedagogista yhteistyötä viskarin ja esiopetuksen pedagogisten vuosikellojen mukaisesti. Tiimi suunnittelee lapsiryhmien välisen pedagogisen toiminnan kullekin lukuvuodelle ja arvioi sen tavoitteiden toteutumista pedagogista ja lasten tarpeiden sekä osallisuuden näkökulmista. Lapsiryhmien välinen yhteistyö toteutuu suunniteltujen tutustumisvierailujen, tapahtumien ja toimintahetkien kautta yhdessä toimien, leikkien ja oppien.

Esi- ja perusopetuksen yhteistyö mahdollistaa lapsen opin polun jatkumon. Esiopetusvuoden aikana esiopetuksen yksikkö tekee yhteistyötä lähikoulun kanssa.

Yhteistyössä korostuu esi- ja alkuopetuksen oppisisältöjen keskeisten tavoitteiden tiedostaminen lapsen oppimisen polun näkökulmasta. Yhteistyön muotoja ovat esi- ja perusopetuksen yhteiset juhlat ja tapahtumat sekä kummiluokkatoiminta. Kummiluokkatoimintaa esiopetusryhmä toteuttaa lähikoulun alkuopetuksen kanssa. Esiopetusyksikön varhaiskasvatuksen opettajista sekä koulun alkuopetuksen luokanopettajista valitaan vastuuhenkilöt, jotka syyslukukauden alussa suunnittelevat lukuvuoden kummitoiminnan sisällön ja tavoitteet. Kummitoiminta rakentuu yhteisesti sovitun teemasisällön mukaisesti ja se sisällytetään sekä esiopetuksen että kakkosluokan opetuksen sisältöihin, joita voivat olla esimerkiksi tunnetaito-, liikenne- tai ympäristökasvatus. Toimintaa voidaan toteuttaa esimerkiksi pajatoimintana hyödyntäen monipuolisia oppimisympäristöjä. Toimintaa järjestetään suunnitelmallisesti sekä syys- että kevätlukukaudella. Nivelvaiheyhteistyön toiminnan suunnittelua ja arviointia esihenkilötasolla toteuttavat alkupolkutiimi, jossa ovat mukana esi- ja perusopetuksen esihenkilöt sekä esiopetusyksikkö- ja koulukohtainen yhteistyötiimi, jossa ovat mukana esiopetusyksikön ja koulun esihenkilöt, erityisopettajat sekä kutsuttuna luokanopettajat ja varhaiskasvatuksen opettajat.

Esiopetusyksikössä toteutetaan yhteistyötä yhdessä henkilöstön kanssa sovittujen arvojen ja toimintatapojen mukaisesti. Esiopetusryhmissä opetus toteutetaan pienryhmätoimintana, jossa lasta rohkaistaan toimimaan vertaisryhmän jäsenenä osallistuen, kuunnellen ja keskustellen. Esiopetusyksikön lapsiryhmien välinen yhteistyö on monipuolista ja suunnitelmallista. Yhteistyö mahdollistaa esiopetuksen toiminnan ja oppimisympäristöjen monipuolisuuden, lasten vuorovaikutustaitojen kehittymisen ja ystävyyssuhteiden tukemisen sekä lasten ja henkilöstön osallisuuden. Esiopetuksen yhteistyötahoja ovat varhaiskasvatusyksiköiden ja peruskoulujen lisäksi myös kulttuuri- ja liikuntatalvelut, järjestöt ja seurakunta sekä sosiaali- ja terveystalvelut. Esiopetusyksikössä sovittuja toimintakulttuurin periaatteita ja yhteistyönkäytänteitä kuvataan lukuvuosisuunnitelmassa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliaavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuymäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kehityksen ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja opiskeluhollostasi esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Limingan kunnassa tulevien esioppilaiden huoltajille järjestetään infotilaisuus, ennen esiopetukseen ilmoittautumisen alkamista. Info-tilaisuudessa huoltajille tiedotetaan esiopetuksen ilmoittautumisesta, esiopetusta täydentävistä varhaiskasvatuspalveluista ja esiopetuksen toimintaperiaatteista sekä esiopetuksen

oppilaskuljetuksista. Esiopetusvuoden alussa, syyslukukaudella, esiopetusyksikkö järjestää vanhempainillan esioppilaiden huoltajille. Vanhempainillassa tuodaan esille esiopetusyksikön toimintakulttuuria, pedagogiikan ja oppimisen tuen periaatteita, opiskeluhollostasi toimintaa sekä tiedotetaan esiopetusvuoden toimintatavoista ja aikatauluista.

Esiopetuksen ja huoltajien välinen tiedotuskanavana on sähköinen viestintäjärjestelmä. Päivittäiset kohtaamiset esiopetuksen henkilökunnan ja lasten huoltajien välillä rakentavat pohjaa hyvälle yhteistyölle. Esiopetusvuoden aikana huoltajille mahdollistetaan ainakin kaksi keskustelutilaisuutta lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa liittyvissä asioissa sekä tarvittaessa muita keskusteluhetkiä esiopetuksen henkilöstön, lapsen tai huoltajan toiveesta. Syyslukukauden alussa lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma yhteistyössä lapsen, huoltajan ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Tavoitteena on avoimen ja luottamuksellisen yhteistyön rakentaminen kodin ja esiopetuksen välille sekä laatia suunnitelma esiopetusvuoden pedagogiselle toiminnalle. Esiopetuksessa ja sitä täydentävässä varhaiskasvatuksessa oleville lapsille laaditaan lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman osuus, joka on yhdistettynä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelman pedagogisen toiminnan tavoitteita arvioidaan keväisin yhdessä lapsen, huoltajan ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa.

Esiopetuksen ja huoltajien välisen yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus esiopetuksen ja lapsen huoltajan välillä. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä vuorovaikutuksen yksilöllistä ja henkilökohtaista luonnetta huoltajien kanssa. Esiopetuksen henkilöstö keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja esiopetukselle asetetuista tavoitteista. Huoltajan näkemykset lapsen kasvusta, oppimisesta ja hyvinvoinnista sekä lapsen mielenkiinnon kohteen huomioidaan opetuksen toteuttamisessa ja lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa. Yhteistyön mahdollistamiseksi voidaan hyödyntää erilaisia viestintävälineitä ja tarvittaessa käyttää tulkkipalvelua ja kieliaavustajaa.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrosta noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeavasta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Yhteistyö lapsen siirtyessä kotihoidosta tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Limingan kunnassa lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta tai kotihoidosta esiopetukseen ja jälleen perusopetukseen, on ensiarvoisen tärkeää siirtää lapsen

oleelliset tiedot järjestäjältä toiselle, jotta lapsen vahvuudet ja yksilölliset tarpeet voidaan huomioida hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen kannalta.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, käydään tiedonsiirtokeskustelu, jossa varhaiskasvatuksen opettaja välittää opetuksen kannalta tarvittavat tiedot esiopetukseen tiedonsiirtolomakkeen pohjalta. Viisivuotiaan lapsen varhaiskasvatuksen opettaja täyttää tiedonsiirtolomakkeen yhdessä huoltajan kanssa ja toimittaa lomakkeen lapsen esiopetusryhmän opettajalle tiedonsiirtokeskustelujen jälkeen. Kotihoidosta esiopetukseen tulevien lasten tiedonsiirto käydään yhdessä terveydenhuollon henkilöstön kanssa lapsen huoltajan antaessa tähän suostumuksensa. Tiedonsiirtojen pohjalta ja inklusiivisin perustein esiopetuksen esihenkilöt ja varhaiskasvatuksen erityisopettajat muodostavat tulevat esiopetusyksiköiden lapsiryhmät. Keväisin järjestetään tutustumispäivä tuleville esioppilaille, jolloin lapset saavat tutustua esiopetuksen ympäristöön, tulevaan lapsiryhmään sekä henkilökuntaan. Keväisin viisivuotiaat lapset tutustuvat myös esiopetuksen toimintaan ja ympäristöön viskari-eskariyhteistyön puitteissa vieraillessa lähiesiopetusyksikössä. Tarvittaessa järjestään myös muita tutustumishetkiä lapsen tulevaan esiopetusryhmään. Tiedonsiirtokaavio ja tukea tarvitsevien lasten tiedonsiirto viskarista esiopetukseen kuvataan tarkemmin luvussa 5.1.2.

Mikäli lapsi vaihtaa esiopetusryhmää tai -yksikköä esiopetusvuoden aikana, siirtyvät lapsen esiopetuksessa kirjatut asiakirjat sähköisen järjestelmän kautta uuteen esiopetusryhmään. Mikäli lapsi vaihtaa esiopetusvuoden aikana toisen kunnan järjestämään esiopetukseen, siirtyvät lapsen oppimisen kannalta olennaiset tiedot uudelle esiopetuksen järjestäjälle.

Yhteistyö lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen

Esi- ja perusopetus tekevät yhteistyötä lukuvuoden aikana kummiluokkatoiminnan sekä yhteisten tapahtumien ja juhlien kautta. Yhteistyön myötä lapset tutustuvat koulun ympäristöön ja sen toimintatapoihin sekä oppilaisiin ja henkilöstöön. Esiopetusvuoden kevätlukukaudella koulun erityisopettaja käy havainnoimassa lapsia esiopetusryhmässä sovitun aikataulun mukaisesti. Koulun erityisopettaja sekä mahdollisesti lapsen

tuleva luokanopettaja voivat olla esiopetusvuoden aikana mukana lasta koskevissa monialaisissa palavereissa, lapsen huoltajan hyväksymänä.

Kevätlukukauden alussa järjestetään tiedonsiirtopala-
verit suuremman pedagogisen tuen tarpeen oppilaista.
Tiedonsiirron antaa lapsen esiopetusryhmän opettaja
yhdessä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa
lapsen tulevan koulun erityisopettajalle ja rehtoreille.
Tiedonsiirroissa on mukana myös oppimisen tuen
koordinaattori, esiopetusyksikön johtaja sekä varhais-
kasvatusjohtaja. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki
muodostaa johdonmukaisen jatkumon siirryttäessä
esiopetuksesta perusopetukseen. Kevätlukukaudella
varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä lapsen huoltajan
kanssa laatii oppilaan tiedonsiirtolomakkeen esiope-
tuksesta kouluun. Lomake täytetään ja tallennetaan
sähköisessä järjestelmässä. Kevätlukukaudella käydään
esiopetusryhmäkohtainen, kaikkia lapsia koskeva, tie-
donsiirto esioppilaista kouluun. Tiedonsiirron antaa
lapsen esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettaja lap-
sen tulevalla luokanopettajalla ja/tai koulun erityis-
opettajalle. Tiedonsiirrossa käytetään pohjana varhais-
kasvatuksen opettajan yhdessä huoltajan kanssa laati-
maa tiedonsiirtolomaketta. Koulun rehtorit ja erityis-
opettajat tekevät tulevien ykkösluokkalaisten luokka-
jaot ja pyydettäessä konsultaatioapua antaa esiope-
tuksen varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja.

Esiopetuksen huoltajia tiedotetaan esiopetusvuoden
tiedonsiirtoja koskevista käytännöistä ja aikatauluista.
Koulu tiedottaa huoltajia koulun aloitukseen liittyvistä
asioista, vieraiden kielten opiskelusta ja kielivalin-
noista, iltapäivätoiminnan järjestämisestä sekä kou-
luun tutustumisajankohdasta. Kouluun tutustuminen
tuleville ykkösluokkalaisille järjestetään keväisin. Tie-
donsiirtokaavio ja tukea tarvitsevien lasten tiedon-
siirto esiopetuksesta perusopetukseen kuvataan tar-
kemmin luvussa 5.1.2.

3.4 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- toimintakulttuurin kehittämisen paikalliset ra-
kentee ja vastuut
- toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja
arvioinnin käytännöt

- esiopetuksessa käytettävät oppimisympäris-
töt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt
- yhteistyön rakenteet, tavoitteet ja käytännöt
esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien
kanssa sekä siirtymävaiheissa
- yhteistyön arvioinnin käytännöt.

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuk-
sen yksikkö tai toimipaikka voi täsmentää toiminta-
kulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen
liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytän-
töjä lukuvuosisuunnitelmassa.

4. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERI- AATTEET

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiem-
missa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet
sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 MONIPUOLISET TYÖTAVAT

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolli-
set, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat
ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapo-
jen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut
tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset
ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tue-
taan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen
osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan
heidän sosiaalisia taitojaan. Esiopetuksessa työtavat
ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähi-
tellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen
polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa
lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja
ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat
toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja teke-
vät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta,
jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden ke-
hittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se,
että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn ta-
voitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen
valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yh-
dessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti. Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opeteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta. Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearviointin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Monipuoliset työtavat Limingan esiopetuksessa

Limingan esiopetuksen toiminnan lähtökohtana on monipuolisten työtapojen käyttö erilaisissa oppimisympäristöissä. Esiopetuksessa opitaan leikkien, kokeillen, tutkien ja toimien yhdessä vertaisryhmän kanssa. Monipuoliset työtavat tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä ja vahvistavat lapsen sosiaalisia taitoja. Työtapojen valintaa ohjaavat lasten osallisuus, vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Esiopetuksen henkilöstö havainnoi lasten kehitystä ja oppimista ja osaa näin tarjota lapselle työtapoja yksilöllinen tarve huomioiden.

Esiopetus ei perustu pelkästään valmiiden painettujen tehtäväkirjojen käyttämiseen oppimisessa vaan erityisesti kokonaisvaltaiseen, eri aistien muodostamaan toiminnalliseen työtapaan. Toiminnallisessa työtavassa lapsi ajattelee, tutkii ja toimii aktiivisesti. Toiminnallisuus on lapsille ominainen työtapa, joka kehittää lapsen muistia ja vahvistaa yhteistyötaitoja. Oppiessaan lapsi liikkuu, käyttää aistejaan ja mielikuvitustaan. Lapsi pohdii, ihmettelee ja tutkii sekä nauttii uuden oivaltamisesta. Lapselle havainnollistetaan esiopetuksen tavoitteita ja yhdessä iloitaan oppimisesta.

Leikki on lapsia innostava työtapana ja merkittävä pedagoginen menetelmä esiopetuksessa. Leikki on moninainen oppimisen muoto. Leikin kautta lapsi oppii uutta, käsittelee jo oppimaansa, luo ongelmanratkaisukeinoja, käyttää mielikuvitustaan laajasti, harjoittelee tunnetaitoja, toimii päämäärän saavuttamiseksi, luo sääntöjä ja kehittää sosiaalisia taitoja yhteistyössä vertaisten kanssa. Esiopetuksen henkilöstö tiedostaa leikin, ohjatun leikin ja leikissä oppimisen merkityksen esiopetusikäisillä lapsilla. Digitaaliset välineet kuuluvat esiopetuksen työtapoihin. Digitaalisia välineitä käytetään erilaisissa oppimistilanteissa monipuolisesti. Sähköiset opetusmateriaalit rikastuttavat opetusta, sovellukset ja peli innostavat lasta oppimaan, lapset luovat sisältöä ja

dokumentoivat. Oppimisympäristö on lasten toimintaympäristö, jossa on riittävästi välineitä, materiaalia ja keinoja monipuolisten työtapojen käyttämiseen oppimisen mahdollistamiseksi.

Esiopetuksessa oppiminen tapahtuu yhdessä vertaisryhmän ja esiopetuksen henkilöstön kanssa. Esiopetuksessa lapsi harjoittelee toimimaan erilaisissa ja kokoisissa ryhmissä. Esiopetusryhmät jaetaan päivän aikana pienryhmiin pedagogisin perustein, lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden ja ovat joustavasti muunneltavissa erilaisissa oppimisen sisällöissä.

4.2 ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TUKENA

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta¹. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä². Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa.

Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla³. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea. Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkeasevaa ja kannustavaa palautetta

lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan⁴.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin⁵. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä.

¹ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

² Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

³ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

⁴ Perusopetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

⁵ Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

Lapsille voidaan antaa lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus⁶. Todistus annetaan huoltajan sitä pyytäessä. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimet sekä lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

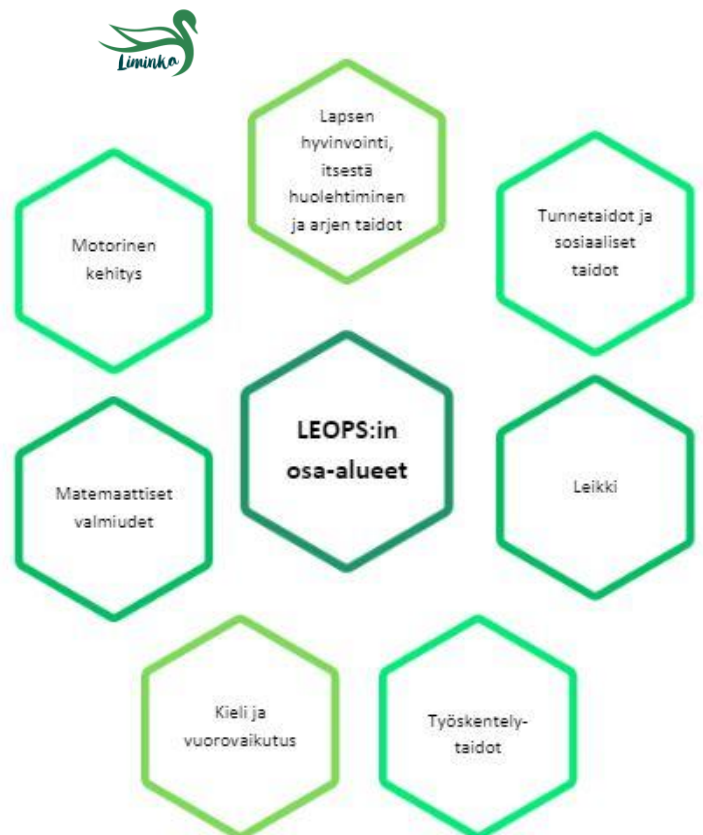
Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Limingan esiopetuksessa

Arviointi esiopetuksessa

Limingan kunnan esiopetuksessa toteutetaan jatkuvaa arviointia, jonka avulla suunnitellaan, kehitetään ja tuetaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Esiopetuksessa lapsen oppimista arvioidaan Limingan kunnan esiopetuksen vuosikellon mukaisesti. Vuosikello rytmittää esiopetusvuotta ja siihen on kirjattu lapsen oppimisen kartoitusten ja havainnointien ajankohdat, yhteistyökäytännöt eri toimijoiden kanssa sekä tiedonsiirron käytänteet. Arjessa havainnoidaan esiopetuksen ja lasten toimintaa, niin opettamista, oppimista kuin lasten sosiaalisia tilanteita ja mielenkiinnon kohteita. Pedagogisen dokumentointi ohjaa myös arviointia. Dokumentointia tehdään lasten ja henkilöstön toimesta. Havainnointi ja dokumentointi arvioinnin keinoina tuottavat tietoa ryhmän ja yksittäisten lasten oppimisesta sekä pedagogisista kehitystarpeista. On merkittävää, että esiopetuksen arviointiin osallistuvat lapset, huoltajat ja esiopetuksen henkilöstö, jotta esiopetuksen opetusta ja oppimisympäristöä voidaan rakentaa lapsen ja ryhmän tarpeita vastaavaksi.

Lapsi arvioijana

Lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). Laadinnassa ovat mukana varhaiskasvatuksen opettaja, lapsi sekä huoltajat. Oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen suunnitelma ja tavoitteet lapsen esiopetusvuoden toteutukselle. Oppimissuunnitelman tulee edistää lapsen yksilöllistä kasvua, oppimista ja hyvinvointia. LEOPS:ia arvioidaan keväällä yhdessä varhaiskasvatuksen opettaja, lapsen ja huoltajan kanssa.

⁶ Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

Esiopetuksessa lapsi harjoittelee itsearviointia. Itsearviointia ja vertaisarviointia tapahtuu päivittäin esiopetuksen arjessa keskustellen tai erilaisten lapsilähtöisten arviointimenetelmien avulla. Suunnitelmallisen itsearvioinnin keinona Limingan esiopetuksessa toimii lapsen henkilökohtainen Paras minä -vihko. Vihkon avulla lapsi toteuttaa itsearviointia ja pohtii omia vahvuuksiaan säännöllisesti niin esiopetuksessa kuin kotona yhdessä huoltajien kanssa. Lasten itse- ja vertaisarviointi tuottaa merkittävää tietoa esiopetuksen onnistumisista ja kehittämistarpeista. Esiopetusvuoden päätteeksi lapsi saa todistuksen esiopetukseen osallistumisesta.

Huoltajat mukana arvioinnissa

Lapsen huoltajat ovat aktiivisesti mukana LEOPS:in laadinnassa ja arvioinnissa. Huoltajille mahdollistetaan myös muita keskusteluun, arviointiin ja osallisuuteen mahdollistavia tilanteita. Päivittäiset keskustelut ja kohtaamisen huoltajien kanssa, lasten tuonti- ja hakutilanteissa ovat merkittäviä arjen kuulumisten vaihdon kannalta. Yhteistyötä ja yhteydenpitoa ylläpidetään myös Wilman kautta sekä puhelimitse. Huoltajat osallistuvat esiopetuksen arviointiin kaksi kertaa vuodessa, huoltajille suunnatun Esiopetuksen pedagogisen toiminnan -arviointikyselyn kautta. Kysely tuottaa ryhmäkohtaisen raportin huoltajien arvioinnista. raportti käydään yhdessä läpin esiopetusyksikön esihenkilöiden ja ryhmän henkilöstön kanssa. Kyselyn pohjalta laaditaan mahdollisia kehittämistoimenpiteitä yksikön ja ryhmän pedagogisessa toiminnassa.

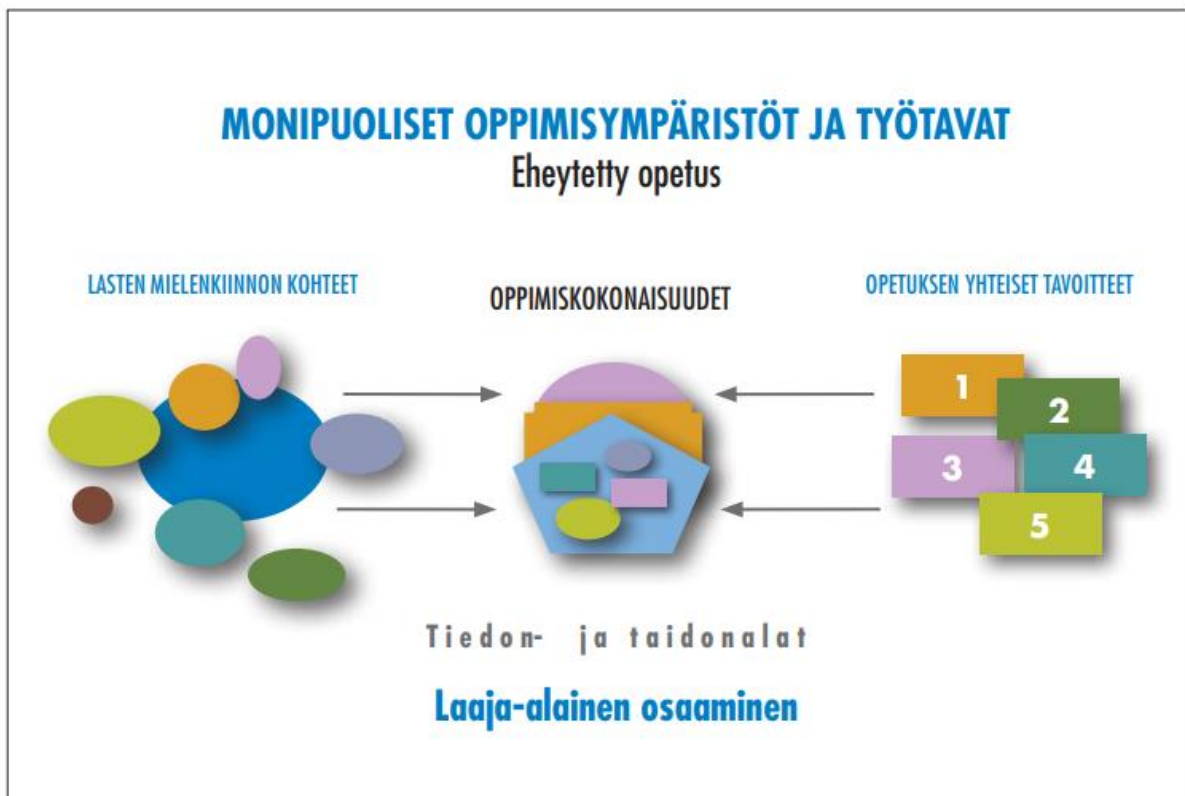
Arviointi esiopetusyksiköissä

Esiopetusyksiköissä luodaan toiminnan periaatteet ja tavoitteet toimintavuodelle ja kirjataan toimintavuoden suunnitelma. Esiopetusryhmän tiimi laatii esiopetusvuodelle pedagogisen toiminnan kehykset *Esiopetuksen pedagogiseen toimintasuunnitelmaan*. Esiopetuksen vuosikello ohjaa esiopetuksen sisällön aikataulutusta. Toiminnan arviointi on jatkuvaa ja henkilöstö arvioi omaa työtään, ryhmä ja esiopetusyksikön sekä kuntakohtaista esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita esimerkiksi seuraavien pedagogisten rakenteiden avulla: tiimipalaverit ja -sopimukset, arviointi- ja suunnitteluillat, kehityskeskustelut ja varhaiskasvatuksen opettajien yhteissuunnittelupalaverit. Limingan

kunnan pedagoginen oppilashuoltoryhmä arvioi ja ohjaa osaltaan esiopetuksen käytäntöjä. Esiopetuksen toimintaa kehitetään arjessa jatkuvasti ja henkilöstö on sitoutunut esiopetuksen arvoperustaan ja toimintakulttuurin kehittämiseen.

4.3 OPETUKSEN YHTEISET TAVOITTEET JA OPPIMISKOKONAISUUDET

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita. Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Kuvio 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelella.

Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja it-sesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehoillisen ilmaisun perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään

monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan käsitöiden tekemistä ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä.

Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin. Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun keinoin.

Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Ilmaisun monet muodot Limingan esiopetuksessa

Esiopetuksessa arvostamme lapsen itseilmaisua, luovuutta ja mielikuvitusta. Tarjoamme lapsille mahdollisuutta toteuttaa monipuolisesti ilmaisun eri muotoja. Taito- ja taidekasvatuksen kautta lapset saavat tutustua eri taiteen muotoihin, taideprosessin suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Taideprojekteja toteutetaan itsenäisesti ja yhteistyössä pienryhmän. Lapsia ohjataan arvostamaan ja nauttimaan omista ja toisten tuotoksista. Tavoitteena on, että lapsi kokee ilmaisun kautta itselleen merkittäviä asioita ja saa uusia oivalluksia. Taidekasvatuksella vahvistetaan lapsen onnistumisen tunnetta sekä itsetuntoa.

Musiikillinen toiminta

Kannustetaan lasta osallistumaan ja kokeilemaan sekä toteuttamaan itseään musiikin kautta

Huomioidaan perheiden moninaisuus

Musiikillinen toiminta on monipuolista ja lapsia osallistavaa: laulut, laululeikit, soittaminen (rytmisoittimet), rytmi, liike ja tanssi, eri musiikkityyleihin tutustuminen, ääneen voimakkuuteen ja tempoon tutustuminen

Tavoitteena on tarjota musiikillisia elämyksiä ja vahvistaa lapsen suhdetta musiikkiin

Lasten luovuus ja mielikuvitus on toiminnan lähtökohtana

Käsitöiden tekeminen

Kokeillaan erilaisia tekniikoita ja harjoitellaan käyttämään monipuolisia työvälineitä ja materiaaleja. Hyödynnetään myös kierrätysmateriaaleja.

Esiopetusvuoden aikana toteutetaan pitkäkestoisempi ompelutyö sekä tutustutaan kovien materiaalien tekniikoihin

Tavoitteellisen, suunnitellun toiminnan ohella lasta kannustetaan erityisesti kokeilemaan itsenäistä työskentelyä.

Suullinen ja kehoellinen ilmaisu

Leikki on tärkeä osa suullista ja kehoallista ilmaisua. Esiopetuksessa järjestetään riittävästi aikaa leikille

Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja, kirjallisuutta, sanataidetta, draamatoimintaa ja tanssia

Tarjotaan lapsille monipuolisesti erilaisia mahdollisuuksia kielelliseen ja kehoalliseen ilmaisuun

Aikuinen toimii rohkaisevana ja innostavana esimerkkinä luovia ilmaisukeinoja käyttäen

Kannustetaan lasta käyttämään omaa mielikuvitusta ja kokemuspohjaa ilmaisussa

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan.

Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla.

Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen

aikana. Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitteluun esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äännteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä. Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaistamaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan. Erilaisen leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla eri kieliä yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäri-

vän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen historiallisesta näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan

käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiointuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luonteivia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankoh-taisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia

ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt

- tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on matemaattisten taitojen opettelussa sekä teknologia- ja ympäristökasvatusten toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä

on myös vahvistaa lasten luonnon-tuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia

luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mitausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään matemaattisia taitojaan toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajan käsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla. Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen ympäristökasvatus tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syyseuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnon-suojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia ratkaisuja ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Matemaattinen päättely

Asioiden ja esineiden lajittelu ja luokittelu

Säännönmukaisuuksien löytäminen

Ongelmanratkaisutaitojen vahvistaminen

Luokitteluperusteiden kuvaileminen ja perusteleminen kertomalla

Ohjelmointi

Ohjelmoinnin alkeen, ajattelun ja ongelmanratkaisutaidot, matemaattis-looginen ajattelu

Käsitys useiden käskyjen muodostamasta toimintaohjeesta eli algoritmista

Ohjelmointiin tutustutaan toiminnallisien menetelmin

Luvut ja lukumäärät

Tutustutaan ja harjoitellaan liikkumaan lukualueella 0-10

Lukumäärän ja numeromerkinnän vastaavuus

Lukujen ja lukumäärien suuruusvertailu (suurin-pienin, enemmän-vähemmän, yhtä monta)

Sarjoittaminen

Lukujen hajotelmat (1-10)

Yhteen- ja vähennyslaskuun tutustuminen

Tutustuminen kymmenylityksiin

Lukujonotaitojen vahvistaminen (eteenpäin, taaksepäin, hyppäyksittäin)

Subitisaatio eli pienten lukumäärien tarkkaa ja nopeaa hahmottamista ilman laskemista

Geometria

Kolmiulotteisiin rakennelmiin, tasokuvioihin ja kappaleisiin tutustuminen: tutkiminen ympäristön, kuvien, leikkien ja oman kehon avulla

Kolmiulotteinen rakentaminen: erilaisilla palikoilla, tikuilla ja kierrätysmateriaaleilla rakentaminen

Tasokuvioiden muodostaminen: narulla, kepeillä ja tikuilla muodostaminen, piirtämällä ja valmiita tasokuvioita jatkamalla ja peilikuvia tekemällä, geometrisilla muodoilla rakentaminen

Kappaleet: kappaleiden varjojen tutkiminen, tasokuviot, paperitaitelu, kaupunkirakentaminen, kierrätysmateriaaleista rakentaminen

Hahmottamisen ja työmuistin kehittäminen

Arvaa mikä pala, paikanvaihtoleikki, tunnustelupussitehtävät

Hahmottaminen

Ohjataan ja kannustetaan ympäristön havainnoimiseen oman toiminnan ja esimerkkien kautta. Tarjotaan materiaaleja, pelejä ja leluja, jotka tukevat hahmottamista (lautapelit, palapelit, kirjat, toiminnallinen opetusvälineistö, digitaaliset välineet)

Havainnoidaan muutoksia, mahdollisuuksia, yhtäläisyyksiä/eroavaisuuksia, pohditaan syitä ja seurauksia

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Suhdekäsittet

Avaruudelliset suhteet: päällä, alla, vieressä, takana, edessä, välissä, yläpuolella, alapuolella jne.

Ominaisuus: vaakasuora, pystysuora, iso, pieni, samanlainen, erilainen jne.

Määrä: yhtä monta, joka toinen, kaikki, pari, enemmän, vähemmän, jne.

Aika: kohta, usein, joskus, ei koskaan, ennen, myöhemmin jne.

Mittaaminen

Pituus, paino, massa, tilavuus ja aika

Käytetään epävirallisia mittaussuhteita: esimerkiksi askel, mehopilli, kynä, kertakäyttömuki, henkari jne.

Ihminen ja ympäristö

Ihmeellinen ihminen: minä ja perheeni, kehon osat, aistit, terveys, kasvu ja kehitys

Kotiseutukasvatus: omaan lähiympäristöön ja kulttuuriin tutustuminen, koulutie, perinnekulttuuri

Kansainvälisyyskasvatus: Suomi ja muu maailma, liput, kartta, eri kansallisuudet, kulttuurit, erilaisuus ja suvaitsevaisuus

Yliikenneturvallisuus: liikennekasvatus

Luonnossa liikkuminen ja luonnonsuojelu, luonto- ja ympäristökasvatus

Energia: energian säästäminen, uusiutuva energia

Elollinen ja eloton luonto

Sääilmiöt

Vuodenajat, vuorokaudenajat, päivä, kuukausi, vuosi

Kierrätys ja jätteet: kestävä kehitys

Veden olomuodot

Kasvit ja eläimet

Lähiympäristön kasvillisuus ja sienet

Kasvin kasvuvaiheet

Eläinlajeihin tutustuminen: kotiseudun eläimet, suomen eläimet, maailman eläimet

Avaruus

Maailmankaikkeuden hahmottaminen: planeetat, kuu ja tähdet, avaruuden tutkiminen

Teknologiakasvatus

Teknologian havainnoiminen arjessa: tutkiva ja kokeileva lähestymistapa

Teknologiaan laitteisiin tutustuminen: esiopetusyksikön arjen laitteet: älytaulu, tabletti, tietokone, puhelin, tulostin, valokatkaisimet

Laitteiden turvallinen ja tarkoituksenmukainen käsittely

Kasvan ja kehityksen

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulu- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimis-edellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyvät. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömis- ja ruokaan liittyvän osaamisen oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantunte-
musta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan kohtuullisen kuluttamisen merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdattaessa sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Kasvan ja kehityksen Limingan esiopetuksessa

Esiopetuksessa tutustutaan itsestä huolehtimisen periaatteisiin. Lapsen hyvinvointi on esiopetuksen perusta ja esiopetuksen struktuuri muodostuu hyvinvointitekijöistä. Liikunta- ja ruokakasvatus ovat läsnä päivittäisessä toiminnassa. Lapsia ohjataan tunnetaitojen harjoitteluun, fyysisten ja psyykkisten taitojen tunnistamiseen sekä minäkäsityksen vahvistamiseen. Ilma-piiri luodaan kannustavaksi ja vahvuuksia huomioivaksi. Lapsen Paras minä -vihko tukee myös hyvinvointikasvatusta ja vahvuuksien tunnistamista esiopetuksessa. Päivittäisissä toimintatilanteissa harjoitellaan arjen taitoja ja itsestä huolehtimisen taitoja sekä tutustutaan turvataitoihin.

Kasvan ja kehityksen

Liikunta- ja hyvinvointi- kasvatus

Tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan ja löytämään liikunnan iloa monipuolisilla liikkumisen keinoin. Ohjatun liikunnan lisäksi kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen päivän aikana. Mahdollistetaan päivittäiset ulkoilut, liikkumistaitojen harjoittelu sisä- ja ulkoympäristöissä ja kannustetaan arkiliikuntaan.

Integroidaan liikuntaa opetuksen sisältöihin: matematiikkaan, äidinkielen, musiikkiin, tunteiden ja ympäristökasvatukseen ym.

Hyvinvointikasvatus

Liikunnan ja terveellisten elämäntapojen merkitys lapsen hyvinvoinnille, mielen hyvinvointi, onnellisuus, vahvuusperustainen toiminta, sensitiivinen vuorovaikutus

Liikunnan sisältöjä

Erilaisiin liikuntavälineisiin tutustuminen

Motoriset perustaidot (tasapaino-, koordinaatio- ja liikkumistaidot), käsittelytaidot (esimerkiksi pallon käsittelytaidot: vierittäminen, heittäminen ja kiinnittäminen), venyttely ja lihaskunto

Eri urheilulajeihin tutustuminen: esimerkiksi yleisurheilu, pallopelit, musiikkiliikunta, rytmiliikunta, voimistelu ja telinevoimistelu, hiihto, luistelu, suunnistus ja liikuntaleikit (perinne- ja sääntöleikit) sekä erilaiset joukkueläjit

Ruokakasvatus oppimisympäristönä

Ruuan reitti pellolta pöytään

Suomalainen ja kansainvälinen ruokakulttuuri

Hyvät ruokailutavat

Terveellinen ja monipuolinen ruokavalio

Ruokailu sosiaalisena toimintana

Uusiin ruokamakuihin tutustuminen ja ruoan maistamisen kannustaminen

Ruokailun ja ruokarohkeuden synnyttäminen

Oman psyykkisen ja fyysisen kuormittumisen ja levon tarpeen tunnistaminen. Levon, rauhoittumisen ja riittävän unen merkitys

Kohtuullinen kuluttaminen

Omista ja esiopetuksen tavaroista huolehtiminen vähentää kulutusta

Tavaroiden korjaaminen ja huoltaminen

Kierrätys ja ekologisuus

Harjoitellaan suhtautumaan mainontaan kriittisesti

Tunne- ja turvataito- kasvatus

Tunteiden tunnistaminen, sanoittaminen, ilmaiseminen ja säateleminen

Turvataitokasvatuksella ehkäistään kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa. Turvataitokasvatuksen avulla vahvistetaan kehotunnetaitoja, lapsen keinoja puolustaa itseään, tunnistaa omia rajojaan sekä uhkaavia tilanteita

Liikenneturvallisuus: liikennesäännöt, liikennekäyttäytyminen, liikennemerkkeihin tutustuminen, pyöräilykypärän käyttö ja heijastimen tärkeys. Oma esikoulumatka. (esim. Turvaa tenaville- tapahtuma Oulussa, liikenneturvan verkkosivut)

Minäkäsityksen ja itsetunnon vahvistaminen (tunnetaitokasvatus, vuorovaikutus- ja kaveritaitojen vahvistaminen, omien vahvuuksien löytäminen ja tunnistaminen)

4.4 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVIÄ ERI- TYISKYSYMYKSIÄ

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvat- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä.⁵⁴ Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelasta identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena. Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja.

Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielissä ympäristöissä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvaramantaa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavaramantaa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Mikäli kunta järjestää valmistavaa opetusta, voivat maahanmuuttajataustaiset lapset osallistua siihen. Jos lapsi pystyy seuraamaan esiopetusta, voi hän siirtyä esiopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen päättymistä.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksikautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kieltenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä

tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omak-
sua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös mo-
nenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja
keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin jär-
jestetyssä opetuksessa⁷.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena
on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne
kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiope-
tuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia
kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen li-
säksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla.
Yhteistä toteutustavoille on se, että kielet eivät ole pel-
kästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä
käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esi-
opetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esi-
opetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkie-
lisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä
ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen-
että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää
saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhai-
nen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esi-
opetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esi-
opetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen
kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esi-
opetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äi-
dinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan
yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa.

Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoas-
taan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpy-
kielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla
mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään.
Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi

myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelai-
seen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kie-
likylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa
opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella
kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kie-
likylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että
koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siir-
tyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa
osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin
muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädettyllä ope-
tuskielellä. Jotkut

lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toi-
minta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat
oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös
lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei
ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan val-
mistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan
niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta
muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat
läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen
ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdol-
lista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä
aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielen-
käyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuo-
daan lasten ulottuville.

Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla
kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäris-
töille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perus-
opetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusope-
tukseen.

⁷ Perusopetuslaki 5 § 1 mom. (1707/2009) ja Perusope-
tusasetus 3 § 3 mom. (363/2015)

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Englannin kielen sanastoa opetellaan leikin ja pelien kautta säännöllisesti myös englannin kielen opetus-
tuokioilla. Tuokiot rakennetaan lasten tarpeet ja kiinnostus huomioiden.

Limingan esiopetuksessa huomioidaan lasten erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat. Opetuksessa huomioidaan lasten erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat, muun muassa kulttuuriin ja kieleen tutustumisella.

Limingan kunnan esiopetuksen ryhmissä toteutetaan kielirikasteista esiopetusta, jossa rikastettavana kielenä on englannin kieli. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Pääpaino kielirikasteisessa opetuksessa on puhutussa kielessä ja tavoitteena on tehdä englannin kieltä tutuksi ja luoda positiivinen asenne uuden kielen oppimiseen. Opetuksessa englannin kieltä käytetään rinnakkain suomen kielen kanssa laulaen, leikkien ja toiminnallisia menetelmiä apuna käyttäen, sekä kiinteänä osana esiopetuksen arkea.

Englantia sisällytetään aamukokoontumisille, opetus-
tuokioille, siirtymätilanteisiin, ruokailuihin ja muihin arjen tilanteisiin lasten kiinnostus huomioiden. Englannin kieli ei ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan sitä käytetään laajasti oppimiskokonaisuuksissa ja esiopetuksen arjen toiminnassa. Englannin kieltä sisällytetään aluksi suomen kielen rinnalle, mutta taitojen karttuessa korvataan tuttuja sanoja, ohjeita, fraaseja englannin kieltä puhumalla. Arjen asioita nimeetään ja suullisia ohjeita annetaan myös englannin kielellä.

5. OPPIMISEN JA ESIOPETUKSEEN OSALLISTUMISEN TUKI

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa sekä esiopetuksen ryhmässä että esiopetuksen toimipaikassa kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- tai yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Esiopetuksen järjestämispaikkaan viitataan pääsääntöisesti käsitteellä esiopetuksen toimipaikka, ja oppilaskohtaisista tukitoimista käytetään nimitystä lapsikohtaiset tukitoimet.

5.1.1. TUEN JÄRJESTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä

käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistymisen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä ennalta ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin, jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. Lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista määrätään tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhuollon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhuollon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoitona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoitolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoitona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Opiskeluhoitosta määrätään tarkemmin luvussa 6.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet Limingassa

Limingan kunnan esiopetuksessa lapsiryhmät muodostetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti ja pedagogisin perustein, huomioiden lapsen oppimisen, kehityksen ja tuen tarpeet. Varhaiskasvatukseen lasten tiedonsiirtojen perusteella varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja esiopetuksen esihenkilöt muodostavat esiopetuksen lapsiryhmän. Esiopetusyksikön johtaja tekee hallintopäätökset lasten sijoittumisesta esiopetusyksikköön ja -ryhmään. Opetuksen järjestäjä vastaa esiopetusyksiköiden ja -ryhmien tarvittavasta kasvattajien resursseista lasten tarpeet huomioiden. Esiopetusyksikön johtaja vastaa esiopetusyksiköiden pedagogiikan, toimintakulttuuri ja henkilöstön johtamisesta sekä tuen kokonaisuudesta opetuksen järjestäjän linjausten mukaisesti. Johtaja huolehtii siitä, että tuen totuttamisen periaatteet ovat yksilökohtaisesti laadittu ja sekä esiopetuksen henkilöstö että lasten huoltajat ovat tietoisia näistä periaatteista. Johtaja vastaa tuen periaatteiden perehdyttämisestä uudelle henkilöstölle sekä mahdollistaa täydennyskoulutusta sitä tarvitseville kasvatäjille.

Paikallista opetussuunnitelmaa täydentävään esiopetusyksikkökohtaiseen lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan yksikön oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, vas-

tuunjako, moniammatillinen sekä monialainen yhteistyö ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön periaatteet. Suunnitelmasta käy myös ilmi, miten tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan.

Esiopetusryhmissä korostuu vahvuusperustainen ja positiivisen pedagogiikan mukainen toimintakulttuuri. Positiivinen ja vahvuusperustainen pedagogiikka ovat toimintakulttuurimme perusta. Esiopetuksen arjessa on aktiivisesti käytössä tunnetaitokasvatuksen oppimismateriaalit. Esiopetusryhmissä on käytössä lapsen Paras minä -vihko, joka tukee lapsen vahvuuksia, itsetuntoa ja minäkäsitystä. Vihkon käyttäminen osallistaa huoltajan sekä esiopetuksen henkilöstön pohtimaan lapsen kasvua ja hyvinvointia. Vihko toimii myös lapsen itsearvioinnin välineenä tunne-, ja kaveritaitojen sekä työskentelytaitojen ja mielipiteen ilmaisussa.

Esiopetuksessa pyritään oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Tämän mahdollistavat tiedonsiirrot lapsista nivelvaiheissa, esiopetusvuoden arvioinnin vuosikellon mukaiset kartoitukset, esiopetuksen henkilöstön toteuttama lasten havainnointi sekä lasten huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Esiopetusvuoden aikana lasten kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin havainnointi on aktiivista ja suunnitelmallista. Lapsen oppimista seurataan arvioinnin vuosikellon mukaisesti. Varhaiskasvatuksen opettaja toteuttaa lasten kanssa kartoituksia, joilla arvioidaan kielellisiä ja matemaattisia valmiuksia sekä motorista kehitystä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee tarvittaessa lapselle lisäkartoituksia. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on merkittävässä roolissa esiopetuksessa. Erityisopettaja toimii konsultoivana tukena esiopetuksen henkilöstölle oikea-aikaisten opetusjärjestelyiden muodostamisessa sekä yhteistyössä rakentaa ja toteuttaa sekä ryhmä- että lapsikohtaisen tuen muotoja.

5.1.2. TUEN JATKUMO VARHAISKASVATUKSESTA ESIOPETUKSEEN JA ESIOPETUKSESTA PERUSOPETUKSEEN

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä. Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa.

Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen Limingan kunnassa

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta varhaiskasvatustien piiriin. Lapsen saama mahdollinen tuki

muodostaa jatkumon sekä esiopetuksessa että sitä täydentävässä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat tekevät yhteistyötä tuen piirissä olevien lasten ja perheiden kanssa jo lasten ollessa varhaiskasvatuksen viskareita. Erityisopettajat ovat mukana mahdollisissa lasta koskevissa palavereissa sekä käyvät varhaiskasvatuksen ryhmissä havainnoimassa ja tutustumassa lapsiin.

Tukea tarvitsevien lasten esiopetusvuosi suunnitellaan heidän tuen tarpeidensa mukaisesti. Lasta tuetaan ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin. Esiopetuksessa tuki jakaantuu ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja lapsikohtaisiin tukimuotoihin.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja ovat opettajan antama yleinen tukiopeetus, opettajan antama opetuskielen tukiopeetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä.

Lapsikohtaisia tukimuotoja ovat säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä ja erityisopettajan opetus pienryhmässä sekä tulkitsemispalvelut, avustajapalvelut ja apuvälineet.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa on huomioitava, että käyttäytymisellään reagoivien lasten tuen tarpeeseen vastataan pääasiassa ryhmäkohtaisilla tukitoimilla. Lapsikohtaisia tukimuotoja voidaan ottaa käyttöön, mikäli lapsen edun huomioiminen sen vaatii.

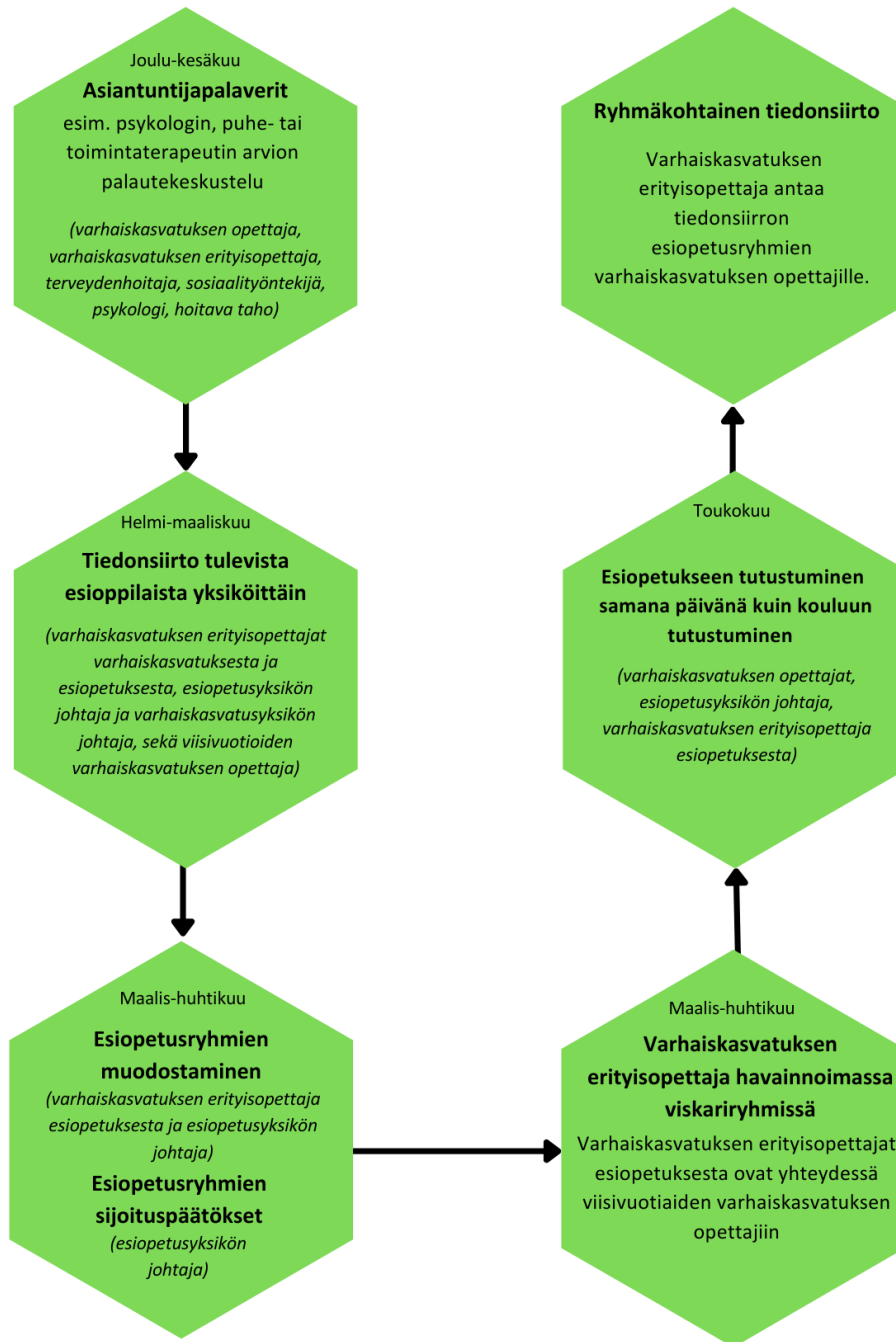
Esiopetuksessa erityisopetusta voidaan kohdentaa esimerkiksi lapsen matemaattisten taitojen, lukivalmiuksien, tunnetaitojen ja/tai kaveritaitojen tukemiseen riippuen siitä, millaisia tuen tarpeita esiopetusryhmässä ilmenee. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat työskentelevät konsultoivana tukena, lapsiryhmissä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa yhteisopettajuutta toteuttaen tai tarvittaessa antavat erityisopetusta pienryhmässä.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, käydään tiedonsiirtokeskustelu, jossa varhaiskasvatuksen opettaja välittää opetuksen kannalta tarvittavat tiedot esiopetukseen tiedonsiirtolomakkeen pohjalta. Viisivuotiaan lapsen varhaiskasvatuksen opettaja täyttää tiedonsiirtolomakkeen yhdessä huoltajan kanssa ja toimittaa lomakkeen lapsen esiopetusryhmän opettajalle.

tiedonsiirtokeskustelujen jälkeen. Kotihoidosta esiopetukseen tulevien lasten tiedonsiirto käydään yhdessä terveydenhuollon henkilöstön kanssa lapsen huoltajan antaessa tähän suostumuksensa.

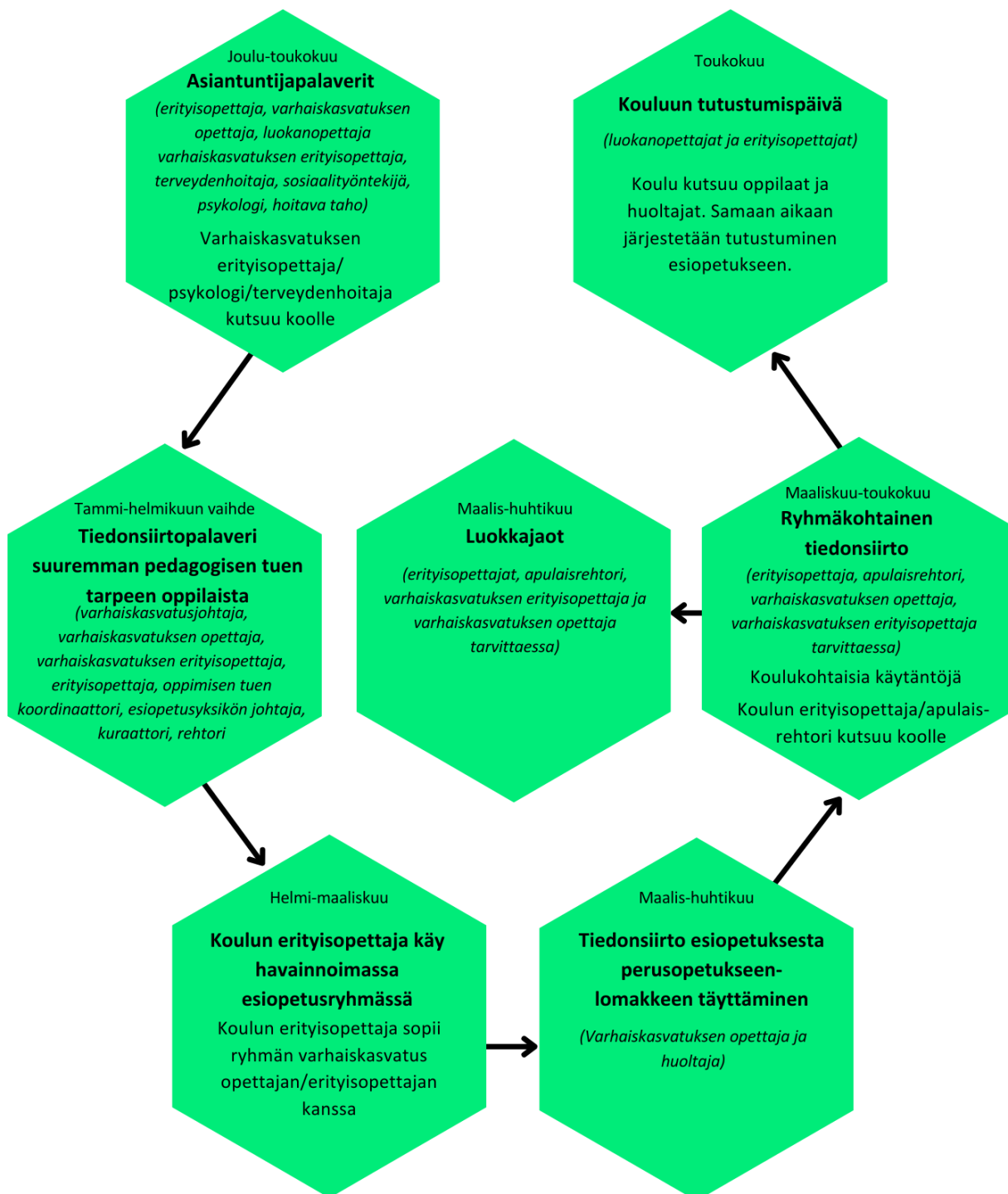
Tiedonsiirto viskarista esiopetukseen

Päivitetty 19.2.2024

Tiedonsiirto esiopetuksesta peruskouluun

5.2 OPPIMISEN EDELLYTYKSIÄ TUKEVAT OPETUSJÄRJESTELYT JA RYHMÄKOHTAISET TUKIMUODOT

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria, ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Opettajien oman pedagogisen työn arvioinnista ja kehittämisestä määrätään tarkemmin luvussa 4.2. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista. (kts. luku 4.3)

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärutmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyen. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa. Ne ovat yleinen tukiopeetus, opetuskielen tukiopeetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen

tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana.

Opettajan antaman yleisen tukiopetuksen tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmässä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiopetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairaspotilaista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen tukiopetuksen tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiopetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiopetusta

voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisuuden sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Erityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä erityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalla henkilöllä lapsia tai opetusta koskevista asioista. Erityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan erityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot Limingan kunnassa

Limingan kunnassa esiopetusvuoden tavoitteena on auttaa lapsia tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja it-

senä oppijana. Myönteinen ilmapiiri, onnistumisen kokemukset ja turvallinen ilmapiiri edistävät lapsen kasvua ja oppimista.

Limingan kunnassa tehdään tiivistä ja avointa yhteistyötä esiopetuksen ja huoltajien kanssa lapsen kasvun ja oppimiseen liittyvistä asioista. Huoltajille kerrotaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen kasvuun, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvistä haasteista sekä onnistumisista. Yhteistyö huoltajien kanssa vahvistuu mahdollisen tuen tarpeen ilmetessä. Yhteistyön tavoitteena on toimia lapsen edun mukaisesti, jotta lapselle mahdollistuu hänen tarvitsemansa tuki ja ohjaus.

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Tuen tarpeisiin vastataan varhaisessa vaiheessa esimerkiksi erilaisilla pedagogisilla työtavoilla ja menetelmillä, joustavilla ryhmitteilyillä sekä kaikkien lasten kanssa toimivien henkilöiden keskinäisellä yhteistyöllä. Esiopetuksessa huomioidaan sekä lapsiryhmän että yksittäisen lasten tarpeet.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt Limingassa

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan kaikkea esiopetuksen toimintaa ja se on keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Järjestelyt kohdentuvat aina suunnittelusta lähtien koko lapsiryhmälle ja näitä suunnitellaan ja toteutetaan osana kaikkea esiopetuksen toimintaa lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti.

Ryhmäkohtaisia pedagogisia järjestelyjä ovat esimerkiksi kuvatuki (päiväjärjestys, työjärjestyksen kuvittaminen, ensin-sitten kuvat), pienryhmätoiminta, toiminnan, tehtävien ja tapahtumien ennakkointi ja toiminnan porrastaminen, lapsen vahvuuksien hyödyntäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, tiivis yhteistyö huoltajan kanssa tai sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden konsultointi. Rakenteellisia tukitoimia voivat olla esimerkiksi ryhmäkoon pienentäminen, ohjaajan tuki ja henkilöstön osaamisen vahvistaminen erilaisilla täydennyskoulutuksilla.

Pedagogiset järjestelyt mm.

- Päivittäiset ja muut säännöllisesti toistuvat toiminnot sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärhythmin
- Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, kuten puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät (kuvat, viittomat jne.)
- Yhteisten ja johdonmukaisten pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttö
- Erilaiset eriyttämisen muodot
- Tarvittavat ryhmäkohtaiset apuvälineet

Pedagogisilla järjestelyillä pyritään siihen, että lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa.

Rakenteelliset järjestelyt mm.

- Tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen
- Ryhmän lapsimäärän pienentäminen
- Henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- Avustava, ryhmäkohtainen henkilöstö
- Henkilöstön osaamisen vahvistaminen

Mahdollistavat tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttamisen ryhmässä

20.3.2025 Opetushallitus

Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla lapsen tuen tarpeeseen vastataan pedagogisilla, rakenteellisilla ja muilla lapsen hyvinvointia tukevilla järjestelyillä. Ryhmäkohtainen tuki pitää sisällään kaikki sellaiset monipuoliset toimintatavat ja käytänteet, jotka tukevat kaikkia ryhmän lapsia. Tukitoimia mietitään yhteistyössä huoltajan, lapsen, varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Ryhmäkohtaisten tukitoimien suunnitelma ja dokumentointi kirjataan sähköisesti lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Ryhmäkohtainen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen esiopetusryhmän yhteiseen toimintaan.

Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää. Tämä tarkoittaa yleensä ryhmätukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ryhmätukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttaminen suunnitellaan osana esiopetuksen toimintakulttuuria.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien, lapsiryhmän henkilöstön tiimin ja muun esiopetuksen henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä tuen arvioinnissa, suunnittelussa ja toteutuksessa. Ryhmään kohdistuvan tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan esimerkiksi hyödyntämällä hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja erityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä.

Ryhmäkohtainen tuki on laadukasta pedagogiikkaa ja sitä toteuttavat kaikki lapsiryhmän kasvattajat. Ryhmäkohtaisen tuen toteutumista ja tukitoimien vaikutusta arvioidaan säännöllisesti. Arviointia toteutetaan esiopetusryhmissä oppimisen tuen tarkistuslomakkeen avulla sekä lapsen ja huoltajien kanssa käydyissä keskusteluissa. Esiopetuksessa kaikilla lapsilla on oikeus saada ohjausta ja tukea omaan kehitykseen ja oppimiseen. Tuki pyritään antamaan lapselle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Oikea-aikainen tuki ennaltaehkäisee kehityksen ja oppimisen haasteita.

Opettajan antama yleinen tukiopetus

- Tavoitteena lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeminen
- Kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin
- Ryhmän toiminnan eriyttämistä
- Annetaan joustavissa pienemmissä ryhmissä
- Voidaan antaa ennakkoivasti ja vastata myös lasten sairaspöissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin
- Toteutuu esiopetusaikana

Opetuskielen tukiopetus

- Tavoitteena lasten opetuskielen taidon vahvistaminen
- Järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä
- Annetaan osana esiopetuksen opetusta (esiopetusaikana) niin usein, kuin on tarpeen
- Suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisien ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat
- Tukiopetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja(t), voidaan antaa myös samanaikais- tai yhteisopetuksena
- Tukiopetuksen suunnittelussa opettajien yhteistyö tärkeää

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä

- Erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta
- Kohdennetaan koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena
- Toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mahdollistaa opetuksen myös pienemmille opetusryhmille
- Erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle

5.3 LAPSIKOHTAISET TUKITOIMET JA NIIDEN JÄRJESTÄMINEN

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa. Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnittelemiselle ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokonaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus.

Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteissa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti.

Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle.

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin.

Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen

tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystalvveluista. Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja tai tukipalveluita, näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tukitsemispalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty

- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan
- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutusta ja vaikuttavuutta seurataan.

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä on arvioitava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaisesti. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkittamis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet

eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Hallintopäätösmerkintä noudatetaan hallintolakia.

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden luvussa 5.1 mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti. Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmalla lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta.

Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen Limingan kunnassa

Limingan kunnan esiopetuksessa lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisten tukimuotojen pohjana ovat dokumentoitujen ryhmäkohtaisten tukitoimien vaikuttavuus ja vaikuttavuuden arviointi. Lapsikohtaiseen tukeen siirtyminen edellyttää hallintopäätöstä ja suunnitelmaa tuen antamisen toteuttamisesta. Ryhmäkohtaisten tukitoimien suunnitelma ja dokumentointi kirjataan sähköisesti lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on oikeus saada myös ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetusyksikössä lapsen etu huomioiden. Tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin, tuen toteuttamista koskevan suunnitelman ja tukea koskevan päätöksen perusteella.

Limingan kunnassa lapsikohtaisia tukitoimia voivat olla säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai eri-

tyisopettajan opetus pienryhmässä. Säännöllisessä erityisopettajan antamassa opetuksessa osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tulee huomioida opetuksen suunnittelun lähtökohtana lapsen yksilölliset tarpeet ja se on muodoltaan pitkäkestoista. Erityisopettajan opetus voi toteutua myös jaksoittain, jos siten voidaan vastata lapsikohtaisiin tarpeisiin.

Pienryhmällä tarkoitetaan lapsiryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Opetusta voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä voidaan toteuttaa tarvittaessa kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan ja se on sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Limingan kunnassa erityisopettajan pienryhmän tarve ja ryhmä koko arvioidaan vuosittain tulevien esiopetusryhmien suunnitteluvaiheessa.

Tuen tarpeen arviointi

Limingan kunnassa lapsikohtaisesta tuesta päätetään yhdessä huoltajien, varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajan todettaessa ryhmäkohtaisen tuen riittämättömäksi konsultoidaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Myös lapsen huoltaja voi olla aloitteellinen lapsikohtaisen tuen aloittamisesta. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa pääsääntöisesti lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin käynnistämisestä. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, toteuttavat he arviointia yhdessä. Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuentarpeen arviointi

→ Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Tukea koskeva päätös

Tuen tarpeen arviointi sisältää oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarpeen, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet ja näiden perusteella arvioidaan lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Jo annetut tukimuodot ja tukipalvelut huomioidaan varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirryttäessä. Lapsikohtaisiin tukimuotoihin voidaan siirtyä myös ilman ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Tuen tarpeen arvioinnissa lapsen omat mielipiteet selvitetään ja huomioidaan hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen näkemys voidaan huomioida esimerkiksi keskustelun, leikin, kuvien tai piirtämisen kautta. Esiopetuksessa lapsen näkemystä selvittää lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Lapsen huoltajille ja muulle lailliselle edustajalle annetaan mahdollisuus osallistua lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin. Lapsen huoltaja täyttää lomakkeen, jossa arvioi lapsen tuen tarvetta sekä haastattelee lasta hänen vahvuuksistaan, oppimisesta ja mielipiteitä esiopetuksen pedagogista toimintamalleista. Lomake palauteaan lapsen esiopetusryhmään ennen lapsikohtaista tuen palaveria. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma laaditaan sähköiseen palveluun. Esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa lapsen ja huoltajan kommentit lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaan asiakirjaan. Ennen lapsen tuen tarpeen arviointipalaveria huoltajalla mahdollistetaan tutustuminen lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaan asiakirjaan. Tavoitteena on toimia yhteistyössä huoltajien kanssa, mutta huoltajat eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tuen toteuttamisen suunnitteluun.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi käsitellään monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Käsittelyyn osallistuvat lapsen huoltaja, esiopetusryhmän varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä mahdollinen kuntouttava taho ja/tai opiskeluhoollon edustaja (terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi, lääkäri). Lapsikohtaisen tuen hallinnollisen päätöksen tekee varhaiskasvatusjohtaja. Päätös tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta. Hallintopäätös saatetaan lapsen huoltajan tietoon.

Lapsikohtaisen tuen suunnitelma

Limingassa lapsikohtaisen tuen suunnitelman laatii ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä huoltajan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja mahdollisen kuntouttavan tahon kanssa. Lapsikohtaisen tuen suunnitelmasta on käytävä ilmi tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet sekä perustelut lapsikohtaisesta tuen tarpeesta. Laatisemissa hyödynnetään lapsen aikaisempia pedagogisia asiakirjoja ja asiantuntijalausuntoja sekä sovitaan tavoitteiden toteuttamisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lapsikohtaisen tuen suunnitelman toteuttamisesta vastaa lapsen esiopetusryhmän kasvattajat sekä tarvittaessa muu esiopetusyksikön henkilöstö. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja, varhaiskasvatuksen opettaja ja mahdollinen kuntouttava taho yhdessä seuraavat ja arvioivat lapsikohtaisen tuen vaikuttavuutta. Lapsen tuen tarpeen muuttuessa suunnitelma tarkistetaan vastaamaan lapsen tuen tarvetta. Keväällä perusopetuksen henkilöstö osallistuu lapsikohtaisen suunnitelman arviointiin, jolloin arviointi toimii laajempaan tiedonsiirtona esiopetuksesta perusopetukseen. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimii lapsikohtaisen suunnitelman arvioinnissa tapaamisten, palaverien ja tiedonsiirtojen koollekutsujana ja vastuuhenkilönä.

Lapsen osallistuessa täydentävään varhaiskasvatukseen

Lapsen osallistuessa esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen, hänelle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan sähköiseen järjestelmään ja on osa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatuslakia ja tuen osalta noudatetaan kolmiportaisen tuen mallia (yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki). Tehostetusta tuesta tehdään hallinnollinen päätös esiopetusyksikön johtajan toimesta ja erityisen tuen päätöksen tekee varhaiskasvatusjohtaja.

5.4 OPPIMISEN JA ESIOPETUKSEEN OSALLISTUMISEN TUKEEN LIITTYVÄ YHTEISTYÖ

Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Opiskeluhoollto luku 6).

Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteistyötä. Moniammatillista yhteistyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka

yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhoolltopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut, kasvatus- ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä.

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikais-sairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinnälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö sekä moniammatillinen ja monialainen yhteistyö Limingassa

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin haasteita. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, lapsikohtaisten tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajalla on mahdollisuus osallistua lapsen kehityksen ja oppimisen tavoitteiden asettamiseen ja huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tarvittaessa lapselle mahdollistetaan yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Opiskeluhoito).

Limingan kunnassa varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu koolle monialaisen asiantuntijaryhmän palaverin lapsen huoltajan suostumuksella. Huoli voi tulla esille myös esimerkiksi huoltajalta tai lapsen terveydenhoitajalta. Monialaisessa asiantuntijapalaverissa voivat olla mukana esimerkiksi lapsen huoltajat, varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, lapsen terveydenhoitaja ja tarvittaessa kuraattori, psykologi, puhe- tai toimintaterapeutti. Lapsen ja huoltajan kuuleminen ovat merkittävä osa monialaista yhteistyötä.

5.5 ESIOPETUKSEN POIKKEAVA JÄRJESTÄMINEN LAPSEN TUEN TARPEESTA TAI TERVEYDENTILASTA JOHTUVASTA SYYSTÄ

Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus

a) Pidennetty oppivelvollisuus (voimassa 31.7.2026 saakka)

Jos perusopetuslaissa tarkoitetulle perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun oppivelvollinen on tätä ennen hyväksytysti suorittanut toisen asteen tutkinnon.

Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi

vuotta. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Päätös erityisestä tuesta ja erityisen tuen henkilökohmainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS) ovat voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu perusopetuslain 4 a luvun mukaisesti 31.8.2026 mennessä. 1.8.2025 alkaen lapsikohtaisia tukitoimia koskeva järjestäminen ja päätöksenteko tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin, lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman ja tukea koskevan päätöksen mukaisesti.

b) Varhennettu oppivelvollisuus (voimassa 1.8.2026 alkaen)

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikaissairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi

täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus

perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toimintaluonteittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennettään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten (kts. luku 5.5.5). Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairauden takia osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä. Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta.

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämispaikassa. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan

ensisijaisesti opettajille, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvoteltua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelmiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua voidaan hyödyntää myös muiden kuin erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetukseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja vastaavalla tavalla kuin tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös.

Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikais-sairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään luvun vuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella.

Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin.

Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

5.6 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 5 lisätään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaiseen, ja siihen lisätään paikallisesti päätettävät asiat alla olevan mukaisesti.

Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä Limingassa

Limingan kunnassa yhteistyö varhaiskasvatuksen, erityiskasvatuksen sekä perusopetuksen kanssa tulee aloittaa hyvissä ajoin ennen varhennetun oppivelvollisuuden alkua. Oppimisen tuen koordinaattori ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyö ja roolit tulee olla hyvin selvillä ja tiedonkulku sujuvaa. Lapsen huoltajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekoa. Huoltajat kirjaavat näkemyksenä lapsen tuen tarpeesta yhteenveto tulevia esi- ja perusopetuksen hallintopäätöksiä varten -lomakkeeseen. Huoltajaa kuullaan myös lasta koskeissa palavereissa ja keskusteluissa. Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatusjohtaja.

Oulun kaupungilla on vastuu sairaalan sijaintikuntana sairaalaopetuksen järjestämisestä sekä sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisesta. Yhteistyökäytännöt tulee laatia sekä seudullisesti, että hyvin-

vointialueen kanssa. Ryhmä- ja lapsikohtaiset tukitoimet toteutuvat ennakoivasti lapsen omassa esiopetuksen ryhmässä ja/tai -yksikössä. Limingan kuntaa tulee kuulla sopiessa lasta koskevasta konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta.

Päätöksen lapsen esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tekee varhaiskasvatusjohtaja. Päätöksessä tulee arvioida lapsen kokonaistilannetta ja huomioida päätöstä myös pedagogisesti. Päätöksen perusteena tulee olla terveydenhuollon lausunto ja se tehdään määrääjäksi. Lapsen esiopetuksen poikkeavassa järjestämisessä voidaan lapsen oppimista ja esiopetuksen tavoitteiden saavuttamista tukea esiopetuksen varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan tuella.

Perusopetuksen aloittaminen vuotta säädettyä myöhemmin perustuu lapsen edun mukaisuuteen huoltajan hakemana ja siihen on liitetty psykologinen ja tarvittaessa.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan:

- Luvun 5.1 osalta
 - o Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut
 - o Päiväkodin johtajan tai rehtorin vastuut tuen toteuttamisessa
 - o Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut
 - o Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedon siirtoon liittyvät käytännöt ja vastuut
 - o Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt
- Luvun 5.2 osalta

- o Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla
- o Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut

- Luvun 5.3 osalta

- o Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut
- o Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu

- Luvun 5.4 osalta

- o Yhteistyökäytännöt huoltajan ja lapsen kanssa lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa
- o Opiskeluhoiltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet

- Luvun 5.5 osalta

- o Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut (voimaan 1.8.2026)
- o Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut
- o Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut
- o Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut

- o Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

6. OPISKELUHUOLTO

Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesti opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta⁸.

Näissä perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta opiskelijasta käsitettä lapsi ja oppilaitoksesta nimitystä esiopetus tai esiopetusyksikkö. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään ilmaisua opiskeluhuolto. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia⁹.

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetuksessa¹⁰. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää¹¹. Opiskeluholetyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus¹².

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa¹³. Opiskeluhuolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Yhteisöllinen opiskelu-

huolto on ennalta ehkäisevää ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhuoltoa esiopetuksessa. Se on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi lapsilla on oikeus opiskeluhoitopalveluihin, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut¹⁴. Opiskeluhoitopalvelut järjestetään lähipalveluna, jolle opetuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat¹⁵.

6.1 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT JA OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTO-SUUNNITELMA

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma¹⁶. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä¹⁷. Opiskeluhoitosuunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen ja opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön, lasten ja heidän huoltajiensa kanssa¹⁸. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa¹⁹.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma korvaa opiskeluhuollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*) sekä esiopetus-

⁸ Perusopetuslaki 14 § (477/2003) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

⁹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1 § (377/2022)

¹⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 §

¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 §

¹² YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

¹³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § (377/2022)

¹⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § ja 4 §

¹⁵ Terveydenhuoltolaki 15 a § (378/2022) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § (377/2022)

¹⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

¹⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §

¹⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

¹⁹ Terveydenhuoltolaki 15 a § (378/2022)

yksikkökohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5²⁰. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhoultosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumisesta esiopetusyksiköissä seurataan ja tarkistetaan tarvittaessa²¹.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhoultosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten esiopetusyksiköiden toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhoitopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan²².

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on esiopetusyksikkökohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5)²³:

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin esiopetusyksiköltä. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhoultosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden lasten ja esiopetusyksiköiden tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määrääjässä²⁴.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi esiopetusyksiköiden määrä ja esiopetuksen lapsimäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttotästäisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2) Esiopetuksen toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (*opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito*) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä²⁵. Esiopetuksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista²⁶.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoultosuunnitelmassa kuvataan

²⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

²¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

²² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

²³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

²⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 § ja terveydenhuoltolaki 15 § (1326/2010)

²⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 §

²⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

- yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat esiopetuksessa
- esiopetusyksikkökohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat²⁷

3) Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvolapalveluja, opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä²⁸. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa seurataan ja edistetään lapsen kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan suostumukseen²⁹. Lapsen osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti³⁰. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä³¹.

- Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan
- lapsen ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut, kuraattori- ja psykologipalvelut)³²

- yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen³³
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille³⁴
- lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

4) Yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän perheidensä sekä esiopetuksessa työskentelevien ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä³⁵. Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoillon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhuollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttamisessa³⁶

²⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § (1501/2016)

²⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §

²⁹ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

³⁰ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §

³¹ EU:n tietosuojasetus (679/2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 22 § (377/2022) ja 23 §, perusopetuslaki 40 § (1288/2013), laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785) ja laki

sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812)

³² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 16 § (377/2022)

³³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §

³⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § (377/2022) ja 21 §

³⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §

³⁶ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (377/2022)

- esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä³⁷
- yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille³⁸

5) Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus³⁹. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan, päiväkodin johtajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimis-

ympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle⁴⁰. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan lapsen (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia⁴¹.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

³⁷ Perusopetuslaki 16 a § ja 17 § (1288/2013)

³⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 §

³⁹ Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)

⁴⁰ Perusopetuslaki 29 § (163/2022)

⁴¹ Perusopetuslaki 40 §, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 §, lastensuojelulaki (417/2007) 25 § ja sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 §

Liminkaan on laadittu yksi yhteinen opiskeluhooltosuunnitelma, johon sisältyvät esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen opiskeluhoollolliset linjaukset. Opiskeluhooltosuunnitelma on laadittu Limingan OPS-työryhmässä, koulutasokohtaisissa ryhmissä ja opiskeluhoollon ohjausryhmässä. Työryhmissä on ollut sivistyspalveluiden rehtoreita, opettajia, erityisen tuen työntekijöitä ja opiskeluhoollon toimijoita. Yhteistyötä on tehty hyvinvointialue Pohteen kanssa opiskeluhoollon monialaisessa ohjausryhmässä, jossa on esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen ja opiskeluhoollon toimijoiden lisäksi myös oppilaiden ja huoltajien edustus sekä nuorisopalveluiden toimijoita. Limingan opiskeluhooltosuunnitelma on lisätietona. [\(SHL 12.12.2023 846/12.02/2023\)](#)

7. ERITYISEEN MAAILMANKATSOMUKSEEN TAI KASVATUSOPILLISEEN JÄRJESTELMÄÄN PERUSTUVA ESIOPETUS

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen⁴². Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustilofilofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa⁴³.

⁴² Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

⁴³ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §